

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34^e JAARGANG

WOENSDAG 12 OCTOBER 1949

No. 1692

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.*

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnémenten enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	807
Sommaire, summaries	807
Voor-Unie en devaluatie	808
Korte staatkundige kroniek door Prof. Mr C. W. de Vries	809
Devaluaties en vrijmaking van het Europese beta- lingsverkeer door Dr L. J. M. Jonkhart	811
De ontwikkeling van de belastingen der vennootschap- pen door Prof. Dr P. J. A. Adriani	812
Ingezonden stuk:	
De na-oorlogse ontwikkeling van de bloembollenexport door Ir W. M. van Rossum du Châtel, met naschrift van Dr A. J. Verhage	814
Boekbesprekingen:	
Dr A. H. M. Albrechts: De leer der maatschappelijk econo- mische organisatievormen, bespr. door Prof. Dr P. B. Kreuknel	814
Aantekening:	
Het vierde jaarverslag van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	815
Wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie	817
Internationale notities:	
De buitenlandse handel van Israël	818
Turkse economische perikelen	819
Ontvangen boeken en brochures	819
Geld- en kapitaalmarkt	820
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in September 1949 door V. Van Rompuy	820
Statistieken:	
Bankstaten	821
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Ne- derland	822
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	822
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	822
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	823
Havenbeweging	823

DEZER DAGEN

wordt wellicht iets goeds voorbereid; te zien is er van het goede te weinig. De Ronde Tafelconferentie draait door, hoewel naar het schijnt elk op zijn standpunt blijft staan en de onderlinge afstand niet merkbaar verandert.

Dit is de schooldefinitie van de statische kringloop. Men voelt zich aangetrokken door Goethe's oproep tot Urania: „Theilet die Wolken sogleich, die über ihr Glück sich herauf ziehn! Aber saget vor allem, was jetzt im Hause geschiehet”.

Het plan voor de woninginrichting werd iets overzichtelijker voor het befaamde verloofde paar der internationale economische politiek. Het ontwerpstatuut voor de Voorunie van de Benelux werd geratificeerd. Deze vaste wil om door te zetten zou geprezen zijn door een klassiek verloofde. Sprak niet Hermann tot Dorothea: „Denn der Mensch der zur schwankenden Zeit auch schwankend gesinnt ist, der vermehret das Uebel”.

Zo denken, overal ter wereld, ook de landbouwers er over. De oogsten zijn voortreffelijk geweest; de landbouwers zijn vervuld van gedachten van dankbaarheid en minimumprijzen. Het Amerikaanse Departement van Landbouw gaat voort een bodem in de markt te leggen voor het ene product na het andere. De bedoeling is, het landbouwkomen op peil te houden; een enkele consument, wat knorrig, wijst wellicht naar Bilderdijs „Smeek-schrift”: „de vloeren schuin en ingezakt”.

„De zolders met de bijl gehakt” zal allicht de geschoolde arbeid in Engeland er aan toevoegen, nadat zij kennis heeft genomen van de laatste opvatting van de Engelse Regering over de mogelijke loonbeweging. Zelfs als de laagste lonen eventueel verhoogd zouden mogen worden, mag dit niet worden doorgezet naar de hogere, op geschooldheid berustende, loonpeilen. De balans tussen bereidheid en onwil tot meegaan is in de Engelse arbeiderswereld kennelijk in uiterst labiel evenwicht; een donsveertje kan haar doen doorslaan: een uiterst gevoelige hand is noodzakelijk.

Zo ook in Frankrijk. Het huis, dat Queuille bouwde, leek nooit hecht doortimmerd, maar het bleef staan. Thans heeft één der medebewoners, de minister van Arbeid zijn stem zo uitgezet, dat de muren zijn gescheurd. De minister-president, moe van eindeloos bijpleisteren, heeft het geval geabandonneerd. Een nieuwe formateur is in actie; zal ooit een Frans premier de trotse yvoorden kunnen herhalen: j'y suis, j'y reste (provisoirement).

Voorlopig zullen de Russen toezicht blijven uitoefenen op de nieuw geschapen Staat Oost-Duitsland, waar eveneens de verkiezingen voorlopig zijn uitgesteld. Zo is het Duitse land formeel in tweeën gedeeld en onzeker van zijn lot blijft Berlijn. In de prachtige woorden van de Franse dichter Deubel: „sans pain, sans rêve et sans demeure”. Maar vooral „sans rêve”.

Zonder illusies, zo treedt men ook de nieuwe beloften, uitgaande van de handelsconferentie bij Genève, tegemoet; weer zullen enige belemmerende bouwsels worden geslecht. Verruimt dit aanzienlijk het uitzicht? Wellicht als de hardwerkende lieden van de Organisatie voor de Europese samenwerking er in slagen door onderling ruim baan geven dit beeld te vervolmaken.

In Holland staat een huis; aan de experts om uit te maken, onder welke financieringsregeling het is gebouwd.



**BELASTINGCONSULTATIE-
BUREAU**
A. L. F. Leverington

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontv. der Bel.
N. A. Schol, Candidaat-Notaris.
Mr Dr Steinmetz, Bel. Jurist.

Adviseur voor Accountancy:
W. A. Breuning, Lid Nederl.
Broederschap v. Accountants.
1e Helmersstraat 95 — A'dam
Telefoon 85508.

GRAFALOOG
H. LANOOG - ROTTERDAM

PSYCHOL. ADVIEZEN

J. Luykenstr. 6, Tel. 50199

**Adverteer in
deze rubriek.**

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)



HAV BANK - SCHIEDAM

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5348

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 SEPTEMBER 1949

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f 17.008.303,06
Nederlands Schatkistpapier	531.365.886,52
Ander Overheidspapier	10.127.644,65
Wissels	1.307.995,11
Bankiers in Binnen- en Buitenland	28.107.233,46
Effecten en Syndicaten	1.565.255,60
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	10.791.821,27
Debiteuren	124.419.010,98
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	10.258.076,22
Gebouwen	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	851.541,85
	f 739.302.768,72

Kapitaal	f 44.800.000,—
Reserve	15.000.000,—
Bouwreserve	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	76.332.043,30
Crediteuren	586.868.062,38
Geaccepteerd door Derden	58.081,76
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	12.393.039,43
Reserve voor Verleende Pensioenen	851.541,85
	f 739.302.768,72

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Voor-Unie en devaluatie.

Met het in werking treden van de Voor-Unie is wederom een belangrijke stap gedaan op de weg naar verwezenlijking van de Economische Unie. De betekenis van de devaluatie van de gulden t.o.v. de Belgische franc voor de wederzijdse goederenbeweging moet niet worden overschat. Mocht er thans een tendentie bestaan tot verkleining van Nederlands deficit, dan is deze toch vermoedelijk niet zo sterk, dat dit tekort geheel zal verdwijnen. Zelfs indien dit laatste het geval ware, dan zou op de duur toch weer een „gap”, zij het vermoedelijk een kleinere dan voorheen, in het onderlinge handelsverkeer ontstaan. In verband hiermede zal dus ook de vrees in Belgische kringen t.a.v. de afzet naar Nederland niet al te groot, behoeven te zijn. Devaluatie op zich zelf kan nimmer een geneesmiddel voor Nederlands economische kwalen zijn. Hoofdzak is, dat thans het kostenpeil wordt gestabiliseerd of — liever nog — omlaaggebracht.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Korte staatkundige kroniek.*

Bij het invoeren van nieuwe staatsinstellingen werd steeds de waarschuwing vernomen, dat van het nieuwe instituut „een verkeerd gebruik” zou worden gemaakt. Het is echter onze taak te waarschuwen, wanneer dit verkeerde gebruik aanvangt. Dat is ook onze toekomstige taak bij het inwerking zetten der „nieuwe organen”. Zo past nu protest, wanneer ambtelijke delegaties haar gevoelen publiceren, vóórdat de ministers hun besluit kenbaar hebben gemaakt.

Dr L. J. M. Jonkhart, *Devaluaties en vrijmaking van het Europese betalingsverkeer.*

De devaluatie kan in het algemeen een verhoogde productie en een verhoogde uitwisseling van goederen tussen de Europese landen als gevolg hebben. Dit geldt ook voor niet-essentiële goederen, hetgeen o.a. voor Nederland van het grootste belang kan zijn. De betalingspositie van de valutazwakke landen ten opzichte van België en Zwitserland zal worden verlicht. Thans is een situatie geschapen, welke aan een aantal valutazwakke landen de kans geeft om met hun nationale producten meer concurrerend op te treden in de valutasterkere landen, hetgeen kan leiden tot een grotere bereidheid der desbetreffende regeringen om het onderlinge goederenverkeer geleidelijk vrij te geven.

Prof. Dr P. J. A. Adriani, *De ontwikkeling van de belastingen der vennootschappen.*

Allereerst wordt nagegaan, welke lichamen onder de vennootschapsbelasting worden gebracht; speciale aandacht wordt geschonken aan de vraag, in hoeverre de rechtsvorm der onderneming invloed heeft op de belastingheffing, met name of enige toenadering merkbaar is van de belastingheffing der vennootschap onder firma tot die van de N.V. Vervolgens wordt voor Nederland, België en Frankrijk nagegaan, hoe de belastingheffing der naamloze vennootschap zich ontwikkelt. Overziet men de tot stand gekomen en ontworpen nieuwe regeling van de belastingheffing der vennootschappen, dan blijkt, dat twee problemen de wetgevers in Frankrijk en België bezig houden: 1e. de verhouding tussen de vennootschapsvorm en onderling; 2e. de verhouding tussen de vennootschap en de personen, die deze vormen. Daarnaast staat de onveranderlijkheid van het Nederlands systeem, ondanks alle belastingherzieningen na de bevrijding.

SOMMAIRE.

La Pré-Union et la dévaluation.

La mise en vigueur de la Pré-Union est un nouveau pas important vers la réalisation de l'Union complète.

Il convient de ne pas exagérer la répercussion de la dévaluation du florin vis-à-vis du franc belge sur le trafic des marchandises.

Quand même le déficit néerlandais se réduirait, cette réduction ne serait probablement pas assez forte pour résorber le déficit total. Jamais la dévaluation ne saurait être un remède pour l'économie néerlandaise. Le plus important est la stabilisation des prix, mieux encore leur diminution.

Prof. Mr C. W. de Vries, *Une brève chronique sur l'économie politique.*

En créant de nouvelles institutions politiques, d'aucun craignent toujours un „mésusage” de l'institution innovée. C'est précisément notre tâche de dénoncer l'imminence de ce danger. C'est aussi notre rôle au moment de la mise en vigueur des „nouveaux organes”. Une protestation est justifiée lorsque des délégations officielles publient leurs appréciations dès avant que les Ministres n'aient fait connaître leurs décisions.

Dr L. J. M. Jonkhart, *Devaluations et libération des paiements inter-européens.*

La dévaluation, en général, peut accroître la production et l'échange de marchandises, même les produits non-essentiels, entre les pays européens. La balance des paiements des pays à monnaie faible vis-à-vis de la Belgique et de la Suisse s'en trouvera allégée. Un climat vient d'être créé qui pourra amener les pays à monnaie faible à libérer progressivement l'échange de marchandises.

Prof. Dr P. J. A. Adriani, *L'évolution des impôts sur les sociétés.*

SUMMARIES.

Pre-Union and devaluation.

The coming into operation of the Pre-Union is an important step towards realization of the Economic Union. The significance of the devaluation of the guilder vis-à-vis the Belgian franc to the mutual goods-traffic should not be underestimated. Any tendency that may exist to decrease the Netherlands deficit will probably not be strong enough to eliminate it entirely. Devaluation in itself will not solve the Netherlands economic difficulties. The main point is, stabilization of or preferably a decrease in the cost-level.

Prof. Dr C. W. de Vries, *Short political chronicle.*

Warnings have always been heard not to „abuse” new government institutions. It is necessary, however, to warn when the abuse starts. This applies also to the future „new organizations”. Official delegations should not publish their opinions before the Ministers have announced their decisions.

Dr L. J. M. Jonkhart, *Devaluation and free European payments.*

Generally speaking, devaluation may result in higher production and an increased exchange of goods — also non-essential — between the European countries. The payment position of soft-currency countries towards Belgium and Switzerland may be relieved and induce them to gradually free mutual goods-traffic.

Prof. Dr P. J. A. Adriani, *Development of companies' tax.*

VOOR-UNIE EN DEVALUATIE.

De economische unie komt binnen de gezichtskring. De vele, en soms zeer grote, moeilijkheden, welke zich na de oorlog voordeden ten aanzien van de verwezenlijking van de unie, leidden wel tot een verlenging van de weg, echter niet tot een opgeven van het doel. Stap na stap, weloverwogen op conferenties van Ministers en deskundigen — waarvan de belangrijkste waren die te Luxemburg in Januari 1948, te Chateau d'Ardenne in Juni van dat jaar en in Den Haag in Maart 1949 — werd gedaan.

Een gemeenschappelijk tarief van invoerrechten werd ingesteld, de invoerrechten tussen de drie landen vrijwel alle opgeheven. Unificatie van de accijnzen vond, althans ten dele, plaats. Overleg geschiedt ten aanzien van nieuwe investeringen in de drie landen. De distributie is geleidelijk aan bijna afgeschaft, en voor zover dit niet is geschied, in overweging. Verlaging der subsidies vond plaats. De belastingen werden herzien, teneinde de druk in de drie landen meer in overeenstemming te brengen.

Thans is de Voor-Unie in werking getreden; wederom een belangrijke schrede in de richting van het einddoel, gedurende welke de geleidelijke vrijmaking van het onderlinge handelsverkeer, coördinatie van de handels- en monetaire politiek en de voorbereidingen voor het sluiten van gemeenschappelijke handelsverdragen met andere landen moeten plaatsvinden. Het eerste punt, de vrijmaking van het handelsverkeer, vormde een tijd lang, door de betalingsmoeilijkheden, wel één der grootste problemen.

Als begrip geboren tijdens de Haagse conferentie van 10-13 Maart jl., zou de Voor-Unie oorspronkelijk hebben moeten ingaan op 1 Juli; de Regeringen der B.L.E.U. hadden zich bereid verklaard, aan Nederland voor dit doel toereikende credieten te verlenen. De 1ste Juli ging echter zonder opzienbarende gebeurtenissen voorbij; het bleek onmogelijk, tijdig een afdoende regeling in het leven te roepen voor de dekking van het aanzienlijk deficit van Nederland in het onderlinge handelsverkeer met de B.L.E.U. Pas na de devaluatie van de gulden — en wel onmiddellijk daarna, zelfs nog vóór de devaluatie van de Belgische franc — werd de Voor-Unie officieel weer genoemd.

De trekkingsrechten.

Wijst deze gang van zaken reeds formeel op een nauw verband tussen devaluatie en Voor-Unie, ook explicite kan duidelijk worden gemaakt, dat de thans blijkbaar aanwezige Voor-Unie-mogelijkheden niet te danken zijn aan de op 7 September jl. te Parijs vastgelegde trekkingsrechten voor 1949-1950. Op grond van het toen getekend „Agreement for Intra-European Payments and Compensations” zal de B.L.E.U. aan Nederland in het fiscale jaar 1949-1950 een bedrag van \$ 101 mln aan trekkingsrechten verlenen. Bovendien zal Nederland in deze periode van de B.L.E.U. \$ 38 mln aan crediet ontvangen. Het is echter geen geheim, dat het totaal van \$ 139 mln nog altijd aanzienlijk lager is dan de verwachtingen, welke vóór de devaluatie t.a.v. Nederlands deficit tegenover de B.L.E.U. in het lopende fiscale jaar werden gekoesterd.

Ook de stelling, dat de — in dollars luidende — trekkingsrechten thans, als gevolg van de devaluaties, in hogere bedragen aan „local currency” moeten worden omgerekend en dat daardoor de financiering van Nederlands deficit t.o.v. de B.L.E.U. zal worden vergemakkelijkt, lijkt onhoudbaar. Immers, „the contributions and drawing rights laboriously worked out in the last few months and published a fortnight ago are expressed in dollars but were based on estimates of balances of payment worked out in terms of local currencies”, aldus „The Economist” van 24 September jl.¹⁾ Mocht er dus een devaluatie-

correctie moeten worden aangebracht op de bedragen van het accord, dan zal deze vermoedelijk een verlaging van de dollarbedragen en niet een verhoging van de „local currency”-bedragen betekenen. Voor het deficit van Nederland tegenover de B.L.E.U. heeft de correctie dan geen enkele betekenis²⁾.

Devaluatie en handelsbeweging.

Alles wijst erop, dat er ook materieel een direct verband bestaat tussen de sterkere devaluatie van de gulden in vergelijking met de Belgische franc en de beslissing tot instelling van de Voor-Unie. Wellicht is de volgende redenering doorslaggevend geweest: ten opzichte van de dollar is de gulden met rond 30 pCt, de franc met rond 12 pCt gedevalueerd; Nederlandse goederen zijn thans voor de B.L.E.U. ca 20 pCt goedkoper, goederen van de B.L.E.U. voor Nederland ca-24 pCt duurder dan voorheen; hierdoor zal Nederlands deficit tegenover de B.L.E.U. aanzienlijk kleiner worden, zo niet geheel verdwijnen.

Vooropgesteld worde, dat de al of niet juistheid van deze redenering slechts door de feiten zelf zal kunnen worden bewezen; voorspellingen op economisch gebied zijn ook zonder A.B.C.-conferentie, devaluaties en „liberalisation of trade” reeds riskant genoeg. Voor een beoordeling van de thans geschapen situatie mogen echter de volgende overwegingen niet onvermeld blijven.

Nederlands export naar de B.L.E.U.

Wat de Nederlandse export naar de B.L.E.U. betreft, ligt in de hierboven weergegeven redenering de veronderstelling opgesloten, dat door de prijsdaling van ca 20 pCt deze export quantitatief zal toenemen — en wel zodanig, dat de totale opbrengst in Belgische francs groter wordt in vergelijking met de situatie vóór de devaluaties.

Misschien is de elasticiteit van de B.L.E.U.-vraag naar Nederlandse producten inderdaad groot — de B.L.E.U. importeert uit Nederland grotendeels minder essentiële goederen —, maar:

1e. Nederland is niet het enige land, dat tot drastische devaluatie is overgegaan; ook andere Europese landen, waarvan er vele eveneens chronisch bij België/Luxemburg in het krijt staan, zullen lagere exportprijzen kunnen calculeren. Het is uiteraard niet te berekenen, in hoeverre het tariefvoordeel, dat Nederland op grond van de douane-overeenkomst geniet, tegen deze concurrentie een voldoende tegenwicht kan verschaffen.

2e. Het is de vraag, in hoeverre de Belgische markt additionele hoeveelheden goederen kan opnemen; zij vertoonde reeds geruime tijd tekenen van verzadiging. Het is ook de vraag, hoe het bedrijfsleven (w.o. de landbouw) van de B.L.E.U. zal reageren op een sterke toename van de import in vergelijking met de export; dit o.a. in verband met de in België heersende werkloosheid.

3e. Dit alles klemt te meer, wanneer men bedenkt, dat, in het geval van een Nederlandse prijsdaling t.o.v. de B.L.E.U. van 20 pCt, een hoeveelheidstoename van de export naar de B.L.E.U. van minstens 25 pCt is vereist, daar anders met een in totaal geringere exportopbrengst in Belgische francs zou moeten worden volstaan.

4e. Wanneer in de (nabije?) toekomst het Nederlandse prijspeil zich als gevolg van door devaluatie hogere importprijzen opwaarts gaat bewegen — en wel verhoudingsgewijs sterker dan het Belgisch/Luxemburgse — zal het thans verkregen exportprijzvoordeel in omvang afnemen.

Hierboven is reeds gewaarschuwd voor quantitatieve

¹⁾ Terloops worde opgemerkt, dat enige twijfel aan de waarde van het nieuwe betalingsaccord op zijn plaats is, niet alleen vanwege de devaluaties, maar ook op grond van de vraag, in hoeverre de mogelijke gevolgen van de huidige stappen tot liberalisatie van de handel erin verwerkt zijn. „The whole exercise will probably have to be done again”, aldus „The Economist” t.a.p.

conclusies bij de huidige stand van zaken; wel gewettigd echter lijkt de gevolgtrekking, dat een stijging, naar hoe veelheid, van de Nederlandse export naar de B.L.E.U. van 25 pCt of meer weinig waarschijnlijk te achten is. Van de devaluatie kunnen derhalve t.a.v. de export naar de B.L.E.U. geen opzienbarende gevolgen worden verwacht.

Nederlands import uit de B.L.E.U.

Thans de andere zijde van de medaille: het feit, dat de Belgisch/Luxemburgse prijzen voor Nederland ca 24 pCt hoger zijn geworden. Het ligt voor de hand, om op grond hiervan te verwachten, dat de Nederlandse import uit de B.L.E.U. zal afnemen, maar:

1e. De Belgisch-Luxemburgse export is voor Nederland essentieel dan de Nederlandse export dat voor de B.L.E.U. is. Het is dubieus, of de elasticiteit van de Nederlandse vraag naar Belgisch/Luxemburgse producten groot is; het is dan ook aan twijfel onderhevig, of een inkrimping van het aan de B.L.E.U. voor goederenimport verschuldigde bedrag kan worden verkregen; men bedenke, dat voor het bereiken van een dergelijke inkrimping de Nederlandse invoer uit de B.L.E.U. naar hoeveelheid met meer dan 20 pCt zou moeten dalen.

2e. De Belgisch/Luxemburgse prijzen mogen voor Nederland dan met ca 24 pCt zijn gestegen, zij zijn t.o.v. de prijzen van de dollar-area toch in elk geval relatief 12 pCt gedaald; bepaalde „switches” uit het dollargebied naar de B.L.E.U. worden hierdoor voor Nederlandse importeurs wellicht aantrekkelijk.

3e. In het protocol der Haagse conferentie van Maart jl.³⁾ is te lezen, dat, wanneer de Voor-Unie in werking treedt, bij de keuze der prioriteiten, welke aan de verschillende categorieën der vrijgegeven goederen moeten worden verleend, o.a. bijzondere aandacht zal moeten worden gewijd „aan die producten, welke van belang zijn voor de politiek van werkloosheidsbestrijding, welke in de B.L.E.U. wordt gevoerd”. De Voor-Unie als hulpmiddel voor de Belgische werkloosheidsbestrijding: hoe zal het Belgische bedrijfsleven reageren op een daling van de uitvoer naar Nederland — zelfs indien deze enkel op het prijsmechanisme en niet op bewuste beperking van Nederlandse zijde berust?

4e. Zo er thans al een tendentie mocht bestaan tot aanzienlijke daling van Nederlands import uit de B.L.E.U., dan zal deze ongetwijfeld worden verzwakt, wanneer de hogere importprijzen in het Nederlandse prijspeil gaan doorwerken.

Quantitatief is ook hier weer weinig exacts vast te stellen; het heeft er echter alle schijn van, dat het nog lang niet vaststaat, of de door Nederland aan de B.L.E.U. voor goederenimport verschuldigde betalingen als gevolg van de devaluatie een aanzienlijke vermindering zullen kunnen ondergaan.

Conclusie.

Bovenstaande overwegingen, hoe globaal ook van karakter, de leiden tot de gevolgtrekking, dat de betekenis voor de wederzijdse goederenbeweging niet moet worden overschat. Mocht er thans een tendentie bestaan tot verkleining van Nederlands deficit, dan is deze toch vermoedelijk niet zo sterk, dat dit tekort geheel zal verdwijnen. Zelfs indien dit laatste het geval ware, dan zou op de duur blijkbaar toch weer een „gap”, zij het vermoedelijk een kleinere dan voorheen, in het onderlinge handelsverkeer ontstaan. In verband hiermede zal dus ook de vrees in Belgische kringen ten aanzien van de afzet naar Nederland niet al te groot behoeven te zijn.

³⁾ Zie: „E.-S.B.” van 16 Maart 1949, blz. 217.

Dit alles bevestigt slechts, dat devaluatie op zich zelf nimmer een geneesmiddel voor devaluatie economisch kwamen kan zijn. Hoofdzaak is, dat thans het kostenpeil wordt gestabiliseerd of — liever nog — omlaaggebracht, evenals de totale vraag voor consumptieve doeleinden. Dit is een conditio sine qua non voor het bereiken van betalingsbalansevenwicht, en pas wanneer dat, eventueel nog met behulp van Marshall-dollars, verkregen is, houdt Nederlands deficit t.o.v. de B.L.E.U. — vóór de oorlog een „normaal” verschijnsel — op een probleem te zijn.

KORTE STAATKUNDIGE KRONIEK.

Onder Koning Willem I regeerden de ambtenaren. De Koning deed wel zeer veel zaken zelf af, maar hij liet ook zijn ambtenaren werken tot zij blauw zagen. Dit systeem maakte enkele ambtenaren zeer zelfstandig. Zij paraferden de stukken en de Koning tekende.

Dikwijls wist het publiek niet wie nu eigenlijk regeerde: de Koning of de ambtenaren. Toen kwamen er moeilijkheden met de Zuidelijke Nederlanders. Zij maakten een Grondwet. In plaats van de ambtenaren regeerden daar de parlementariërs. De Belgen kozen een Koning. Deze waarschuwde dat van het nieuwe stelsel gemakkelijk verkeerd gebruik zou kunnen worden gemaakt. De Koning hield dus in de praktijk veel macht aan zich en de parlementariërs beweerden, dat Leopold I van zijn persoonlijke macht soms wel een verkeerd gebruik maakte.

In Noord-Nederland kwam niet dadelijk een nieuwe Grondwet. De burgers bewaarden echter dat de Koning en de ambtenaren een verkeerd gebruik maakten van de regeermacht. Er kwam een nieuwe Grondwet in 1840 en in 1848. De Koning beweerde dat het nieuwe stelsel gevaarlijk was, omdat nu een Kieswet (1850) noodzakelijk was. Er was veel kans dat die 100.000 kiezers een verkeerd gebruik van hun kiesrecht zouden maken. Ook vele ambtenaren waarschuwden er voor, dat het gevaarlijk was aan die kiezers toch maar praktisch het monopolie der wetgeving toe te kennen. Thorbecke en Green durfden echter het parlementaire stelsel aan, al moest worden erkend dat daarvan een verkeerd gebruik kon worden gemaakt. En er werd ook wel een verkeerd gebruik van gemaakt, want bij de belastingwetgeving rekenden de kiezers wel eens naar zich toe en lieten de niet-kiezers ook zware belastingen betalen.

Van een beperkt census-kiesrecht kwam het nu tot het algemeen kiesrecht. Daar werd toen in Nederland sterk tegen gewaarschuwd. De massa van het volk zoude, zonder de mogelijkheid van een goede rem, het eigen belang der economisch-lagere volksklassen behartigen. Geleerden, ambtenaren, belanghebbenden waarschuwden, dat men toch dat algemeen kiesrecht niet zoude invoeren, omdat er stellig een verkeerd gebruik van zoude worden gemaakt.

* *

Ondertussen waren er nog vele nieuwigheden opgekomen. De gemeenten werden bestuurd door burgemeester, door burgemeester en wethouders en door de gemeenteraad. Wethouders, die gekozen werden, zouden praktisch het bestuur der gemeenten uitoefenen. Maar zouden zij daarvan geen verkeerd gebruik maken? Iedereen kon maar wethouder worden.

De macht van het parlement tegenover de regering nam geweldig toe. Maakte het parlement daarvan geen misbruik? Een der gevolgen was, dat na 1870 de staatsbemoeienis een geweldige omvang kreeg. Een heirleger van ambtenaren werd aangesteld. Was dat niet zeer gevaarlijk? Men waarschuwde van alle kanten, dat de ambtenaren van deze macht wel eens een verkeerd gebruik zouden kunnen maken en toen in de oorlog 1914-1918 een distri-

butiesysteem moest worden ingevoerd, werd over de dienstuitoefening der ambtenaren wel geklaagd.

Na de oorlog werd openlijk geklaagd over de omvang der staatsbemoeienis, over de uitbreiding van het ambtenarenkorps, over het algemeen kiesrecht. De ondernemers klaagden. Zij wilden vrijheid. De arbeiders klaagden. Zij wilden bescherming.

Toen het nieuwe ministerie Ruys de Beerenbrouck was gevormd, stapte de pas benoemde Prof. Veraart naar de nieuwe minister Aalberse toe en zeide tot deze, dat het gehele systeem van een nieuwe Arbeidswet (waaraan een zekere heer Goudriaan zat te zwoegen, dag en nacht, om de nieuwe tekst toch maar spoedig klaar te hebben) niet deugde.

Er was nl. in Delft, waar Veraart hoogleraar was, immer en immer op de colleges en op de examens sprake van een „Technische Bedrijfsorganisatie”. Op de colleges van de nieuwe hoogleraar hoorden de studenten nu van een „Economische Bedrijfsorganisatie”. Dat was heel wat anders. Het was een organisatie van producenten, werkgevers en werknemers tezamen. Zij zouden tezamen „het werk” in handen nemen en de vruchten goed verdelen. Onrechtvaardige winstmaking moest uit wezen.

De nieuwe regering had geen oor voor de betogen van de hoogleraar. Vooral de R.Kath. werkgevers, naar een groot Haags Congres opgeroepen, verleenden geen medewerking.

Toen schreef in 1919 Prof. Veraart zijn boek: Hoofdstukken der Economische Bedrijfsorganisatie. Dit beviel de socialistten heel slecht. Zij wilden „socialisatie”. Een der grootste onder de socialistten, de Amsterdamse wethouder Wibaut, schreef een brochure, waarin hij aantoonde, dat van het stelsel-Veraart een verkeerd gebruik zoude kunnen worden gemaakt. Het gaf een monopolie aan de producenten, werkgevers en arbeiders, ten bate van deze producenten en ten nadele van de consumenten. Dus ten nadele van een „gemeenschap”, welke men volstrekt niet moest verwarren met de „moderne” Staat. De bedoeling was juist, dat die Staat zoude afsterven, omdat van de staatsorganisatie een verkeerd gebruik zoude kunnen worden gemaakt en soms ook werd gemaakt.

Ondertusschen was in de grote internationale staatkunde een nieuw plan gerijpt. Er zoude een internationale organisatie zijn om in elk land de staatswetgeving te steunen tot bescherming van de arbeiders tegen de risico's van de samenleving, met name tegen de risico's van het bedrijfsleven. De organisatie omvatte de organen van de overheid, van de werkgevers en van de werknemers. In elk land op zich zelf zoude dan komen een Hoge Raad van Arbeid, waarin ook de bovenbedoelde driedelige samenwerking tot stand kwam.

Prof. Veraart ging zijn eigen gang. Producentenorganisaties kwamen tot stand op de formele basis van privaatrechtelijke bepalingen, omvattende de organisatie van een bepaald bedrijf.

Maar Prof. Veraart ging verder. Hij trok zich de kritiek van Wibaut wel aan. Hij leverde in 1921 een wetsontwerp op de Economische Bedrijfsorganisatie, dat rekening hield met vele bepalingen van de Gemeentewet. Op de te vrije producentenorganisatie kwam een toezicht van een college dat met Ged. Staten was te vergelijken, die toezicht houden op het gemeentebestuur. Prof. Veraart ging ook rekening houden met de invloed van vertegenwoordigers van de consumentenbelangen, zulks enigszins eerbiedigende de wensen van Wibaut. Natuurlijk heeft hij Wibaut niet bevreemdigd, maar bij een heruitgave van het boek van Wibaut 1919 had kunnen zijn vermeld, dat het stelsel-Veraart niet van steen was gebleken. Veraart hield overal lezingen en vroeg nader advies. Sinds wanneer zou het een schande zijn om advies, dat men vroeg, op te volgen? Veraart hield in bepaalde gedachten met de kritiek-Wibaut rekening en wijzigde zijn ontwerp.

Dit had bij de heruitgave van de brochure-Wibaut kunnen zijn vermeld.

* *

— Na 1933 wordt op de basis van de wet op de bedrijfsraden getracht bedrijfsraden op te richten. Zulks gelukt slechts op zeer beperkte schaal. De bevoegdheden dezer bedrijfsraden waren zeer gering. Men behelpt zich met het privaatrecht om bindende overeenkomsten te sluiten. Na de oorlog werken werkgevers en werknemers tezamen in de Stichting van den Arbeid. Deze Stichting werkt weer samen met het departement van Sociale Zaken. Zo komen wettelijke bepalingen, Kon. Besluiten, en allerlei overheidsbeslissingen tot stand.

Maar de bezwaren der centrale wetgeving zijn vele. Het is niet praktisch de overheid, die de „uitvoering” in handen heeft, „alles” te laten beslissen. De overheidsorganen beslissen trouwens niet zelfstandig en onafhankelijk. Zij zijn in voortdurend contact met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. De overheid bemoeide zich ondertussen met veel te veel zaken.

De overheid wenst zich op de hoofdzaken te concentreren. Ook bij het bestaan van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zal de wet, en zal de regering de sleutelposities behouden.

Van de bevoegdheden zullen de bedrijfsorganisaties een verkeerd gebruik kunnen maken! Dit hoorde de overheid in 1848 ook. Dit verkondigden ook de regeerders, die tegen het parlementaire stelsel waren en de regeerders, die nog geen algemeen kiesrecht aandurfd. Nooit hebben de nieuwlichters van te voren kunnen bewijzen, dat zij „het” beter zouden doen. Zij kunnen slechts betogen, welke fouten zij zullen vermijden. Nu wordt anderzijds aangevoerd, dat de regering en het parlement niet een belangrijke stap moeten doen „waarvan een onoverzienbare schade voor de economische structuur van ons land het gevolg kan zijn”.

Deze bewering komt te laat en te vroeg. Misschien had een jaar geleden het betoog der economen nog invloed gehad. Maar zeker is de waarschuwing nu althans te vroeg.

Het wetsontwerp gaat er grif door. (Wij schrijven op Vrijdagmiddag 7 October 1949 2 uur). Ook in de Eerste Kamer wordt het ontwerp aangenomen. Uitstel heeft staatkundig gesproken geen goede zin.

Er zijn nieuwe organen ingevoegd, die bestaande invloeden anders kanaliseren dan tot nu toe is geschied. Een geheel nieuwe periode in ons staatkundig leven is niet aangebroken. Overheid, werkgevers en werknemers blijven tezamen werken in nieuwe vormen volgens de plannen van 1918. Bij de uitwerking dier plannen is de directe macht van de centrale regering meer geconcentreerd gedacht op de hoofdzaken. De nieuwe organen zullen de normen der centrale wetgeving aanvullen. Van een zelfstandige macht, die tegen de centrale wetgeving en tegen het centrale bestuur zoude ingaan, is geen sprake. De oude veste blijft.

De nieuwe organen zullen een verkeerd gebruik kunnen maken van de nieuwe bevoegdheden. Dan mogen de economen tijdig waarschuwen. Het protest is nu te vroeg en maakt daardoor te weinig indruk op parlement en regering.

Tegenwoordig is iets slechts goed, wanneer het „nieuw” is. De aanbeveling van de staatssecretaris vanwege „de nieuwe periode” die ons staatkundig en maatschappelijk leven ingaat, is niet sterk. De staatkunde en het maatschappelijk leven maken geen „sprongen”. Er zijn wel perioden, waarin de staatsman gaat draven. Het parlement is deze week zeker in draf.

* *

De ambtenarij van de centrale overheid gaat in invloed achteruit. Maar deze ambtenarij werkt ook niet altijd goed, vooral niet wanneer zij zich in de plaats stelt van de regering. Vooral bij het tot stand komen der Voor-Unie

van de Benelux, denkt menigeen aan Willem I. Wie bepaalt de inwerkingtreden van de Voor-Unie? De delegaties of de regering zelve?

's-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

DEVALUATIES EN VRIJMAKING VAN HET EUROPESE BETALINGSVERKEER.

Het is op dit moment nog moeilijk te beoordelen hoe de uitwerking zal zijn van de golf van devaluaties, welke zojuist heeft plaatsgevonden. Hoofddoel van devaluatie is in de meeste landen geweest de stimulering van de export naar de Verenigde Staten. Toen de devaluatie van het pond sterling als zodanig door Minister Cripps werd aangekondigd, was een aantal landen, waaronder Nederland, min of meer gedwongen dezelfde maatregel te nemen. De praktijk zal moeten uitwijzen in hoeverre deze maatregel een verhoging van de export naar de dollargebieden tengevolge zal hebben. Slechts in het voorbijgaan zij er op gewezen, dat het volume van de Nederlandse en Engelse export naar deze gebieden met meer dan 43 pCt zal moeten toenemen, wil de opbrengst in guldens hetzelfde blijft — groter worden dan tevoren.

Afgezien van de consequenties ten aanzien van de dollarpositie der verschillende landen, zal de herziening der wisselkoersen ook in het onderlinge verkeer tussen de Europese landen gevolgen met zich brengen, welke de moeite waard zijn hier aan een nadere beschouwing te onderwerpen. In de eerste plaats zal de import uit de dollarlanden voor de landen, welke hun valuta's hebben verlaagd, duurder worden en zal men trachten de aankoop van bepaalde artikelen te „switchen” van de dollarlanden naar de Europese landen. Dit kan een stimulerende invloed hebben op de productie van deze artikelen in Europa. Daar staat weliswaar tegenover, dat men voor zekere grondstoffen gedeeltelijk op Amerika blijft aangewezen, maar de grondstoffen vormen slechts één factor in het productieproces, zodat het altijd voordeliger zal blijven in Europa te kopen dan in de dollarlanden.

De devaluatie kan in het algemeen dus een verhoogde productie en een verhoogde uitwisseling van goederen tussen de Europese landen onderling als gevolg hebben. Dit geldt niet alleen voor essentiële doch ook voor niet-essentiële goederen. Het is mogelijk, dat als gevolg van deze verhoogde uitwisseling de begrippen essentieel en niet-essentieel meer en meer zullen vervagen, waardoor landen met een sterk exportpakket meer bereid zullen zijn een zwakker importpakket daarvoor in ruil te ontvangen. Een dergelijke ontwikkeling kan voor Nederland van het grootste belang zijn.

De bedoelde verhoogde uitwisseling van goederen wordt in de hand gewerkt door de invloed van de devaluatie op het systeem van trekkingsrechten, welke onderling van elkaar worden verleend ter dekking van de geraamde deficitten. Bepaalde crediteurlanden ontvangen van Amerika een zeker bedrag in dollars, dat zij in de vorm van eigen valuta zullen doorgeven aan andere landen, die ten opzichte van de eerste devaluatie in een debiteurpositie verkeren. Deze trekkingsrechten zijn dus in dollars vastgesteld, zodat zij thans na de devaluaties in de nationale valuta's van de crediteurlanden, voor zover deze ten opzichte van de dollar zijn gedevalueerd, een grotere waarde hebben. Hierdoor wordt een grotere uitwisseling van goederen mogelijk gemaakt. Dit geldt uiteraard slechts gedurende de periode, dat het Marshall-plan in werking zal zijn. In hoeverre men in de Verenigde Staten van mening zal zijn, dat na de plaatsgevonden devaluaties een verdere verstrekking van hulp

aan Europa niet meer of in sterk verminderde mate nodig zal zijn, valt thans nog niet te beoordelen.

Bezien wij thans de gewijzigde verhouding tussen de Europese valuta's onderling. In de verhouding tussen de valuta's van de meeste landen van de sterlingarea, de Skandinavische landen en Nederland is onderling nagenoeg geen wijziging gekomen. Veranderingen in de goederenruil tussen deze landen zullen dus slechts plaatsvinden voor zover de devaluatie in het ene land het prijspeil van bepaalde artikelen wellicht in sterkere mate beïnvloedt dan in het andere land. Het is echter te verwachten dat hier geen grote onderlinge verschillen zullen optreden.

Wel betrekkelijk grote verschillen in prijsniveau zijn ontstaan tussen de verhoogde landen en de landen, welke hun valuta's niet of in mindere mate hebben gedevalueerd. Dit zijn dus in de eerste plaats Zwitserland en België en in mindere mate ook Frankrijk. Voor Nederland is uiteraard de verhouding tot België en Luxemburg van het meeste belang. Terwijl dus enerzijds de aankoopmogelijkheid in de B.L.E.U. voor Nederland als gevolg van de verhoogde waarde der verleende trekkingsrechten groter wordt, valt een sterk remmende werking te verwachten van de verhoging van de franc ten opzichte van de gulden. Daarnaast zal het voor Nederlandse producten gemakkelijker worden afzet te vinden op de Belgische markt. De betalingspositie van Nederland zal als van de andere Europese landen (met uitzondering van Zwitserland) ten opzichte van België zal dus worden verlicht. Daarlegenover wordt de afzetmogelijkheid van de Belgische industrie verkleind, met alle gevolgen van dien, en het is de vraag in hoeverre België hiervoor compensatie zal kunnen vinden in een verhoogde export naar de dollarlanden.

Dezelfde verschijnselen zullen zich, wellicht in versterkte mate, voordoen in het verkeer met Zwitserland, indien dit land tenminste blijft volkomen in zijn afwijking, indien een herziening van zijn valuta. Uiteraard blijft dit land een betrekkelijk sterke positie innemen door de grote behoefte van vele Europese landen aan de producten van de Zwitserse industrie, met name in de metaalsector. Vele van deze producten zullen dus afzet, zij het tegen een sterk verhoogde prijs, blijven vinden, maar daarnaast zal de positie van de Zwitserse industrie van niet-essentiële goederen uitermate moeilijk worden. Dit laatste geldt ook voor de hotelindustrie. Ook de betalingspositie ten opzichte van Zwitserland zal dus voor de valuta-zwakke landen worden verlicht.

De algemene conclusie van de voorgaande overwegingen kan dus zijn een vergemakkelijking van de betalingspositie tussen bepaalde landen en een mogelijkheid van verhoogde productie en goederenuitwisseling tussen de Europese landen onderling. De vraag is thans in hoeverre een en ander kan leiden tot een geleidelijke opheffing van de betalingsbelemmeringen. Zoals men weet is van Amerikaanse zijde in het kader van de besprekingen over het Europese Herstel Programma in sterke mate aangedrongen op een coördinatie van de Nederlands productieve en een opheffing van de handelsbelemmeringen in Europa. Van het eerste is weinig terecht gekomen, daar de besprekingen te Parijs vrijwel uitsluitend neerkwamen op een verdeling van de Amerikaanse hulp. Over het tweede punt, de besprekingen van het goederen- en dienstverkeer, zijn thans besprekingen gaande. Het resultaat daarvan kan van het grootste belang zijn voor de economische gezondmaking van Europa in dien zin, dat de productie van bepaalde goederen daar plaatsvindt waar zij op de meest economische wijze kan geschieden. De vraag is slechts in hoeverre de Regeringen der verschillende landen de moed en het vertrouwen zullen hebben zich aan het bilateralisme en de kunstmatige bescherming van de nationale economie te ontworstelen in het belang van het herstel van de vrije concurrentie.

Te verwachten valt, dat de diverse landen zich in de

eerste plaats bereid zullen verklaren de import van bepaalde goederen eenzijdig vrij te geven. Dit zullen dan hoofdzakelijk goederen zijn, waarvan de importcontingenten in de bilaterale verdragen niet worden uitgeput en ten aanzien waarvan de economie van het desbetreffende land zich sterk voelt. Het is duidelijk, dat deze bereidverklaring geen enkele waarde heeft voor de opheffing der handelsbelemmeringen, daar zij immers — afgezien van bepaalde administratieve maatregelen — geen verandering brengt in de bestaande toestand. Van meer belang zal echter zijn een bereidverklaring om bepaalde goederen, ten opzichte waarvan de nationale economie zich niet zo sterk voelt, vrij te geven op voorwaarde, dat daartegenover van bepaalde landen overeenkomstige concessies worden verkregen. Van een dergelijke vrijgave zijn wél productieveverschuivingen en beïnvloeding van het handelsverkeer te verwachten. Hierover zou dus bilateraal tussen de diverse landen moeten worden onderhandeld. Verschillende landen zullen hierbij zeker sterk rekening houden met de gewijzigde verhoudingen, welke het gevolg zijn van de herziening der wisselkoersen.

In elk geval is thans een situatie geschapen, welke aan een aantal valutazwakke landen de kans geeft om met hun nationale producten meer concurrerend op te treden in de valutasterkere landen, waardoor zij in staat zullen zijn om van deze laatste landen meer producten af te nemen voor het herstel van hun eigen economie. Dit kan leiden tot een grotere bereidheid der desbetreffende Regeringen om het onderlinge goederenverkeer geleidelijk vrij te geven. Daarbij zal men dan als consequentie moeten aanvaarden, dat hier en daar bepaalde industrieën aan de internationale concurrentie ten offer vallen, daar het buitenland in een vrij handelsverkeer slechts daar koopt, waar de prijs het laagst is.

Op het volgende zij tenslotte nog gewezen. De laatste tijd gaat men, vooral onder invloed van de werking van het Europese Herstel Programma, meer en meer uit van de gedachte, dat afdekking in goud van de deficitten tussen de Europese landen onderling niet meer dient plaats te vinden. Te verwachten is, dat vele landen aan hun medewerking aan een vrijgave van het handelsverkeer en een multilateralisatie van het betalingsverkeer de voorwaarde zullen verbinden, dat zulks geen goudafgifte tengevolge zal hebben. De deficitten zullen dus moeten worden afgedekt door middel van goederenleveranties en dienstenprestaties, welke men echter niet meer in de hand heeft zodra deze zijn vrijgegeven aan het spel van de vrije concurrentie. In deze gedachtegang schuilt in zekere zin een inconsequentie zolang men daarbij vasthoudt aan het systeem van vaste wisselkoersen. Vroeger immers werden de vaste wisselkoersen bij vrij betalingsverkeer in stand gehouden door overdrachten van goud of derde valuta. Indien thans de overdrachten van goud of dollars komen te vervallen, blijft nog slechts de onderlinge valuta, m.a.w. de multilateralisatie van het betalingsverkeer als oplossing over. Deze laatste verliest echter haar automatische werking bij gefixeerde wisselkoersen. Hier en daar begint men dan ook reeds te overwegen om over te gaan tot een systeem, waarbij het evenwicht in de betalingsbalans met een bepaald land automatisch tot stand komt door een vrije koersvorming op de valutamarkt, dus door het mechanisme van vraag en aanbod. Dit laatste geschiedt sedert kort in het betalingsverkeer tussen België en Frankrijk.

's-Gravenhage.

Dr L. J. M. JONKHART.

DE ONTWIKKELING VAN DE BELASTINGEN DER VENNOOTSCHAPPEN.

Frankrijk heeft, zoals uit mijn vorig artikel¹⁾ reeds is gebleken, een vennootschapsbelasting ingevoerd; de

¹⁾ Zie: „De voorgenoemen belastingherziening in België en Nederland vergeleken met die in Frankrijk” in „E.-S.B.” van 28 September 1949.

ontwikkeling ook in dit opzicht gaat in de richting van het in Nederland geldende stelsel. In beide landen geldt een proportioneel tarief: Frankrijk 24 pCt, Nederland 33 $\frac{1}{3}$ pCt (behoudens vermindering indien het belastbaar bedrag minder dan f 45.000 belooft).

Eerst wil ik nagaan, welke lichamen onder de vennootschapsbelasting worden gebracht. Speciale aandacht wil ik schenken aan de vraag in hoeverre de rechtsvorm der onderneming invloed heeft op de belastingheffing, met name of enige toenadering merkbaar is van de belastingheffing der vennootschap onder firma tot die van de N.V.

Met deze laatste vraag beginnend, kan de Belgische regeling de uitgangspunt dienen. Daar toch is herhaaldelijk de tegenstelling tussen twee opvattingen naar voren gekomen. Moet de vennootschap onder firma fiscaal als eenheid worden gezien, zodat de belasting der vennootschap naast die der vennoten komt te staan, of wordt de vennootschap geheel tot de personen der vennoten teruggebracht, zodat alleen deze laatste, voor de inkomstenbelasting in aanmerking komen? M.a.w. moet rekening worden gehouden met de collectiviteit, en zo ja in hoever, of ziet de fiscale wetgever hier alleen de individuen?

De Belgische geschiedenis is leerzaam. Vóór 1930 was de toestand enigszins onzeker, maar het Hof van Cassatie had beslist, dat de gereserveerde winst *niet* bij de firmanten kon worden belast. Dat werd in 1930 in de wet vastgelegd: de gereserveerde winst werd belast bij de vennootschap, de uitgedeelde winst bij de vennoten. Toen kwam de oorlog en omdat het in Duitsland — en ook in Nederland — anders was, werd de wet gewijzigd: de vennoten werden belast voor de *gehele* winst, dus ook voor de gereserveerde. Na de bevrijding keerde men terug tot wat in de officiële toelichting werd genoemd „de traditionele beginselen” en werd in de wet vastgelegd: „De rechtspersoon” (de vennootschap onder firma in België als rechtspersoon beschouwd) „is aan de bedrijfsbelasting onderworpen op de winsten niet verleend of niet toegekend aan de vennoten (of leden)”. De toestand is dus deze: mobiliënbelasting (ingehouden aan de bron) over het winstaandeel der commanditaire vennoten, bedrijfsbelasting geheven *van de vennootschap* over gereserveerde winsten, vermeerdering van in de zaak gestoken activa, niet aangenomen onkosten die niet rechtstreeks aan de vennoten ten goede komen, enz. Duidelijk is de nadering tot het voor de N.V. geldend systeem en de verwijdering van het Nederlandse.

Wat doet nu het ontwerp 1949? Het keert ten dele terug tot het tijdens de bezetting ingevoerde systeem, dus dat gaat in Nederlandse richting. Doch slechts ten dele. Volgens de bestaande regeling wordt *de vennootschap* niet aangeslagen voor het winstdeel der commanditaire vennoten, maar dat wordt volgens het ontwerp anders; *de vennootschap* zal ook daarvoor — en voor het deel der commanditaire vennoten in de reserves, voegt het ontwerp er aan toe — worden aangeslagen. Dat de commanditaire vennoten ook mobiliënbelasting en aanvullende personele belasting betalen over het ontvangen winstaandeel, spreekt van zelf. De ontwikkeling in Nederlandse richting betreft speciaal de beherende vennoten. Want *de vennootschap* wordt uitgeschakeld wat betreft het deel in de reserves van de beherende vennoten. De firmanten betalen volgens het ontwerp bedrijfsbelasting niet alleen over het winstaandeel dat ze ontvangen, doch ook over hun deel in de reserves. De motivering van deze afwijking van de „traditionele beginselen” luidt: „Les associés actifs sont de véritables commerçants; il convient de les traiter comme tels”.

Belangwekkend is het daarnaast de ontwikkeling in Frankrijk na te gaan. De opnoeming van de lichamen, die onder de nieuwe vennootschapsbelasting vallen, doet sterk denken aan de omschrijving in ons besluit op de vennootschapsbelasting. Maar even verder lezend stuit

men op een groot verschil: de vennootschap onder firma en de gewone commanditaire vennootschap *kunnen* onder de vennootschapsbelasting worden gebracht, indien zij zulks wensen. De erkenning van de vennootschap onder firma *als eenheid*, die fiscaal in Nederland ontbreekt, die we in België zien terugwijken, treedt in Frankrijk naar voren. Maar niet absoluut, doch slechts facultatief, namelijk als de vennootschap het wenst. De wet zegt: weet wat ge doet, eens gekozen blijft gekozen!

Welke factoren zullen de keuze beïnvloeden? Het nagaan van deze brengt ons nader tot de betekenis van het nieuwe regime. Worden de vennoten *persoonlijk* belast, dan valt de *gehele* bedrijfswinst (gereserveerd of niet) onder de proportionele belasting van 18 pCt. Ieders deel in die *gehele* winst wordt dan, gecombineerd met de andere inkomsten, belast met de progressieve surtaxe. Wordt, op verzoek der vennootschap, deze als eenheid belast, dan wordt de belasting van de *gehele* winst in plaats van 18 pCt verhoogd tot 24 pCt; de winst wordt echter vermindert met de aan de vennoten uitgekeerde winst, althans „à la condition que ces rémunérations correspondent à un travail effectif”. Dit afgetrokken bedrag valt onder het normale tarief van 18 pCt. Aanvankelijk waren aan deze aftrek nog andere voorwaarden verbonden, doch die vervielen door de wet van 31 Juli 1949. Tegenover deze verhoging der belasting staat het voordeel, dat de gereserveerde winst niet onder de progressieve surtaxe valt.

Thans dient te worden nagegaan, hoe de belastingheffing der naamloze vennootschap zich ontwikkelt.

Nederland. Jaren lang is niet de winst, doch alleen de uitgedeelde winst belast. Dat veranderde met de winstbelasting, later de vennootschapsbelasting. Thans wordt de gehele winst belast na aftrek van salarissen en tantièmes van directie en personeel, voor zover toegekend terzake van in het bedrijf verrichte arbeid. Dividenden en tantièmes van commissarissen komen niet in aftrek. De belasting bedraagt als regel $33\frac{1}{3}$ pCt. De tractementen, tantièmes en dividenden vallen onder de inkomstenbelasting. Buitenlanders laat ik buiten beschouwing.

België. Vóór de bezetting werd de bedrijfsbelasting ten laste van de N.V. geheven over de winst, vermindert met de aan actiën of aandelen uitgekeerde inkomsten. Ook tantièmes en tractementen kwamen in mindering, zodat de bedrijfsbelasting — en c.q. mobiliën- en grondbelasting — feitelijk werd geheven over de reservering.

Merkwaardig is het verschil met Nederland. Daar was vóór de bezetting de reserve geheel onbelast, in België juist belast. De Duitse invloed bracht geen uniformiteit, integendeel! Wel ging ook Nederland de gehele winst belasten, dus ook de gereserveerde, doch de analogie met de natuurlijke persoon leidde tot aftrek van salarissen der directie en de tantièmes, behalve aan commissarissen. In België werd de belastingheffing uitgebreid: niet alleen de reservering werd belast, ook de dividenden en de salarissen en tantièmes, voor zover zekere grens te boven gaande.

Na de bevrijding bleef de Nederlandse regeling in stand, de Belgische verdween: het oude regime werd hersteld. Dus *bij de N.V.* aftrek van uitdelingen, tantièmes en tractementen, die immers met mobiliën- en bedrijfsbelasting worden belast *bij de verkrijgers*.

Wat geschiedt nu bij het ontwerp? De N.V. zal worden belast voor de reservering en voor de winstuitdelingen aan aandeelhouders. Dat is dus een terugkeer tot de bezettingsregeling: de dividenden worden dus belast bij de N.V. (bedrijfsbelasting) en bij de aandeelhouders (mobiliënbelasting, zij het ook met een verlaagd tarief en aanvullende personele belasting).

Frankrijk. De N.V. wordt volgens de nieuwe wet belast naar de winst als geheel, evenals in Nederland. Dat is een afwijking van wat vroeger gold, toen de bestanddelen van de winst naar hun eigen aard werden belast, bijv. als

„valeurs mobilières”, evenals in België. Reeds aan de bron ingehouden belasting wordt in mindering gebracht, zoals in Nederland de dividendbelasting. Hier treft ons echter een bijzonderheid: voor bepaalde in de wet genoemde bestanddelen van de winst, waarvoor aan de bron belasting is ingehouden tot een lager percentage dan 18, of die geheel zijn vrijgesteld, wordt niettemin 18 pCt in mindering toegelaten. De wet wil de vermindering of vrijstelling niet terugnemen, nu deze aan een N.V. ten goede komen. Iets dergelijks bestaat thans reeds in België. De winst wordt berekend op dezelfde wijze als geschiedt bij natuurlijke personen, doch met een belangrijke afwijking. Voor natuurlijke personen staan nog steeds twee methoden naast elkaar, die „d'après un bénéfice forfaitaire” en „d'après le bénéfice réel”. De „forfaitaire”-methode richt zich naar uiterlijke gegevens (omzet), het „bénéfice réel” wordt berekend aan de hand van regels, die met de in Nederland geldende te vergelijken zijn. Op de winstberekening kan ik hier niet ingaan. Alleen zij vermeld, dat voor de vennootschappen de methode van het „bénéfice réel” geldt.

Dat de dividenden, de salarissen en tantièmes onder de evenredige belasting en onder de „impôt général” vallen, spreekt wel van zelf. Bij verdere bestudering stuit men op merkwaardige bepalingen, doch daarop kan ik niet ingaan, omdat ik mij beperk tot de grondbeginselen der jongste ontwikkeling.

Doet men dit en overziet men de tot stand gekomen en ontworpen nieuwe regeling van de belastingheffing der vennootschappen, dan treft ons, dat twee problemen de wetgevers in Frankrijk en België bezig houden:

1°. de verhouding tussen de vennootschapsvormen onderling — ik besprak slechts de vennootschap onder firma en de naamloze vennootschap;

2°. de verhouding tussen de vennootschap en de personen, die deze vormen.

Men constateert een zoeken en tasten, een worsteling met deze problemen. Daarnaast staat de onveranderlijkheid van het Nederlandse systeem, ondanks alle belastingherzieningen na de bevrijding. Staat de superioriteit van ons stelsel zó vast, dat wij boven die twijfel verheven zijn?

Evenals het vorig artikel eindigt dit met een aantal vragen:

1. Is er aanleiding bij de belastingheffing een principieel verschil te maken tussen de vennootschap onder firma en de naamloze vennootschap en de reservering bij de firma te belasten als ware het persoonlijk inkomen der firmanten? Meent men, dat dit als algemene regel, althans in de tegenwoordige tijd, niet in 's lands belang wordt geacht, dan komt men voor de vraag, of de financiële structuur der vennootschappen onder firma zodanig verschilt, dat de regeling facultatief moet worden gesteld, zoals in Frankrijk.

2. a. Is het gewenst, dat het voor de aandeelhouders bestemd winstdeel van een N.V. wordt belast en bij de N.V. en bij de aandeelhouders? België doet dat niet, doch het ontwerp wil het wel.

b. Wordt de vennootschap onder firma als lichaam belast, dan komt men voor een soortgelijke vraag wat betreft het winstaandeel van een commanditaire vennoot.

3. Ten aanzien van salarissen, tantièmes van directeuren en commissarissen staat men voor dezelfde vraag: behoren deze behalve bij de personen ook bij de N.V. te worden belast?

Amsterdam.

P. J. A. ADRIANI.

VERBETERING.

In de tweede kolom, blz. 770, moet het tweede cijfer, 10.800, zijn: 43.200.

INGEZONDEN STUK.

DE NA-OORLOGSE ONTWIKKELING VAN DE BLOEMBOLLENEXPORT.

Dr Ir W. M. van Rossum du Chattel, te Alkmaar, schrijft ons:

Met zeer veel belangstelling zal men kennis hebben genomen van de interessante uiteenzetting door Dr A. J. Verhage in „E.-S.B.” van 31 Augustus 1949.

In dit artikel treft de mededeling, dat het exportkwantum nog steeds belangrijk achterblijft bij wat dit voor de oorlog was, ondanks de moeite, die men zich bij de exportpolitiek heeft getroost, waarbij bindende minimum-exportprijzen bij verordening van het Bedrijfschap voor Sier- en tuinbouwproducten werden vastgesteld. Het wil mij toeschijnen dat de bovenomschreven politiek aan een zekere innerlijke tegenstrijdigheid mank gaat.

Het resultaat van deze politiek blijkt immers te zijn, dat bij een redelijke oogst van dit agrarische product met een zeer hoge kostprijs, door het te lage exportkwantum jaarlijks een groot deel daarvan bij wijze van overschot via het Bloembollen-Surplusfonds door de gezamenlijke vakgenoten, op basis van de minimumprijzen voor het buitenland, uit de markt moet worden genomen en tot veevoeder moet worden verwerkt.

Ben ik juist ingelicht, dan worden door de veel te hoge exportprijzen de prijzen in de buitenlandse detailhandel zo hoog, dat de bloembollen, resp. de daaruit getrokken bloemen, voor de grote massa onbereikbaar worden. Voor een artikel, waarvoor Nederland stellig geen monopolie meer bezit, lijkt mij dit op de lange duur een averechtse, immers in een vicieuze cirkel eindigende, politiek.

Hangt hiermede wellicht samen de grote aanrang, die blijkens een recent courantenbericht door de overgrote meerderheid van de bedrijfsgenoten op de Regering wordt uitgeoefend tot onmiddellijke afschaffing van alle zgn. saneringsmaatregelen, welke — als ik het goed zie — ter wille van sociaal-economische motieven beogen een te groot bloembollenareaal kunstmatig in leven te houden?

Naschrift.

Naar aanleiding van wat in zender opmerkt, zou ik willen vaststellen, dat inderdaad de hoogte van de minimum-exportprijzen invloed kan hebben op de omzetten.

Wanneer deze minimum-exportprijzen — bij de vaststelling waarvan men hiermede zeker rekening moet houden — echter niet voorkomen, dat een ongunstige invloed wordt uitgeoefend op de vaststelling van de handelsverdragcontingenten, zouden voordelen van een prijsverlaging meer dan teloor gaan, zolang het grootste deel van deze export wordt bepaald door de grootte van de handelsverdragcontingenten.

Zolang deze gevaren dreigen, is het dan ook zeer de vraag, of het gedeelte, dat op basis van minimumprijzen uit de markt wordt genomen, niet groter zou worden bij een te sterke verlaging van de minimum-exportprijzen.

Ten slotte moet ik er nog op wijzen, dat de zgn. saneringsmaatregelen zeker niet beogen een te groot bloembollenareaal kunstmatig in het leven te houden. Het zou te ver buiten het bestek van het behandelde vallen hierop nader in te gaan.

Voorburg.

Dr A. J. VERHAGE.

BOEKBESPREKING.

De leer der maatschappelijk economische organisatievormen, door Dr A. H. M. Albregts, Elsevier, Amsterdam-Brussel 1949.

Dit boek is een pleidooi voor de studie der economische organisatievormen in het algemeen en voor de dynamische beschouwing van deze vormen in het bijzonder. Onder

de economische organisatievormen verstaat de schrijver in de eerste plaats de globale vormen, waarin het economisch leven als geheel kan verlopen, dus, volgens een vaak gebezigde en ook door de auteur aanvaarde indeling, de „hoofdtypen”, nl. de vrije ruilverkeerhuishouding, de centraal geleide huishouding en de economische tussenvorm. Terecht vat hij echter het begrip ruimer op en neemt hij er ook in op de organisatievormen op beperkter gebied, zoals de marktvormen, de structuur van het credietwezen, etc.

Het voornaamste doel van de studie der organisatievormen ziet Dr Albregts in de doelmatigheidsbeoordeling van bestaande en mogelijke organisatievormen. „Het volkshuishoudelijk doel vraagt om een organisatievorm, die zich het beste voegt bij de structuur der data. Overwegingen van doelmatigheid kunnen er derhalve toe leiden om de organisatievorm te wijzigen, teneinde de welvaart te bevorderen” (blz. 60). Hiermede zal iedereen instemmen: het nagaan, wat in gegeven omstandigheden, dus bij een zekere structuur der data, de juiste economische politiek is — zo immers kan men het wijzigen van organisatievormen noemen — is ongetwijfeld een der belangrijkste taken van de economie en van de economen.

Het boek bestaat uit drie gedeelten. In het eerste (54 blz.) wordt een begripsanalyse gegeven, waarin de begrippen economische data en economische organisatievormen onderwerp van onderzoek zijn. In het tweede gedeelte (177 blz.) volgt dan een kritische bespreking van de literatuur, voor zover deze zich met de leer van de organisatievormen bezighoudt. De schrijver sluit dit dogmenhistorisch overzicht af met enkele algemene beschouwingen. In het derde gedeelte (80 blz.) ten slotte geeft de auteur drie voorbeelden van een dynamische analyse, waarin wordt onderzocht hoe een verandering in de data leidt en behoort te leiden tot wijzigingen in de economische organisatievormen.

Dr Albregts blijkt te behoren tot hen, die de economie als een normwetenschap zien, waarbij echter niet geheel duidelijk wordt of hij ook de economische theorie een normatief karakter wil toekennen. Het spreekt vanzelf, dat men normen aanwezig ziet indien men, zoals hij doet, de economische politiek tot de economische wetenschap rekent, waartegen overigens geen ernstige bedenkingen behoeven te bestaan. De schrijver gaat echter verder en kent aan deze normen een objectief karakter toe. Vermoedelijk betreft het hier hoofdzakelijk een quaestie van woorden. Ofschoon door het geleverde betoog niet overtuigd, laat ik dit punt hier rusten, daar het van ondergeschikt belang is. Zeer juist merkt de auteur op: „Wie de objectiviteit van het maatschappelijk economische doel ontkent, zal toch een subjectieve doelmatigheidskritiek kunnen geven en zo over de economische structuurpolitiek het licht der wetenschap kunnen doen schijnen” (blz. 202). Het is duidelijk, dat de inhoud van deze kritiek dezelfde zal zijn, of men haar objectief of subjectief noemt.

Een nauw verwant punt vraagt vermelding. Bij de bespreking van de data leest men, dat het duidelijk zal zijn, „dat wij het geheel der doeleinden in de zin van de *bestaande behoeften* niet als datum kunnen aanvaarden. Binnen de economische orde zal worden gestreefd naar de bevrediging van behoeften, die redelijk verantwoord worden geacht” (blz. 16). Alleen de redelijke behoeften zijn dus datum. Dit is een moeilijk te verdedigen standpunt. Volgens de schrijver zijn de data „autonome grootheden, die, ofschoon zij economisch relevant zijn, geen factoren zijn, wier aanwezigheid door de *economische wetenschap* kan worden verklaard” (blz. 8). De *onredelijke behoeften* zijn geen datum en krachtens deze definitie moeten zij dus of door de economische wetenschap worden verklaard, of zij zijn economisch irrelevant. Kennelijk bedoelt de schrijver niet het eerste, doch het laatste en dan wel in deze zin, dat deze onredelijke behoeften niet

tot uiting komen, hetzij door „sociaal genormeerd” zijn van de economische subjecten, hetzij door overheidsmaatregelen. In het eerste geval echter zijn bestaande behoeften en redelijke behoeften aan elkander gelijk en is het dus onnodig hiertussen te onderscheiden. In het tweede geval is het wel degelijk nodig *bij de theoretische analyse* de bestaande behoeften als datum te aanvaarden, met name bijv. bij het doelmatigheidsonderzoek van economische maatregelen, omdat het dan veelal noodzakelijk zal zijn een vergelijking te treffen tussen een toestand zonder deze maatregelen en dus met dekking ook van onredelijke behoeften en een toestand met deze maatregelen.

In het tweede gedeelte toetst de schrijver de denkbeelden van een aantal auteurs over de leer der organisatievormen aan drie vragen. Merkwaardig hierbij is, dat in het hoofdstuk, dat aan de jongere literatuur is gewijd, een paragraaf voorkomt onder de titel: „Het kapitalisme als organisatievorm”, waarin de schrijver de definitie van het kapitalisme, door Cobbenhagen geformuleerd; nl. „dat economische systeem, dat het economische als een zelfstandig en onafhankelijk doel beschouwt en nastreeft”, overneemt en dit stelsel, als ware het een auteur, toetst aan de genoemde drie vragen.

Het laatste hoofdstuk van dit tweede gedeelte draagt de titel: „Het streven naar één synthese”. De schrijver gaat hierin diep in op het bekende werk van Eucken en geeft in aansluiting daarop zijn conclusies uit de voorafgaande uitvoerige en verdienstelijke dogmenhistorie. De eerste twee bladzijden van deze conclusies (Hst. V, § 2) geven een uitstekende samenvatting van het standpunt van de auteur. Zij zijn zeer geschikt om de lezer, die het in de voorgaande bladzijden geschiedt met de schrijver oneens was, tot het inzicht te brengen, dat vermoede meningsverschillen voor een groot deel niet meer dan verschillen in formulering zijn of door de — zeker niet veroorzaakt.

Een verschil van mening tussen de schrijver en de hier aan het woord zijnde lezer, dat niet tot deze betrekkelijk onschuldige oorzaken kan worden teruggebracht, betreft het wezen van de „tussenvorm”. Ik volsta met te constateren, dat noch het betoog op blz. 47, noch dat op blz. 206 mij ervan heeft kunnen overtuigen, dat deze tussenvorm een *economisch relevant* eigen karakter bezit, naast de eerder genoemde twee andere vormen. Evenals het vraagstuk van de objectiviteit van het doel der volkshuishouding is dit echter een punt van bijkomstige aard. In discussie is de leer der organisatievormen als middel tot doelmatigheidskritiek op het gebied der economische politiek. De analyses die beogen in gegeven concrete situaties de juiste gedragslijn aan te geven, blijven dezelfde, of het maatschappelijk doel al of niet objectief is en de tussenvorm al of niet een eigen karakter heeft.

In het derde en laatste gedeelte van zijn boek geeft de auteur drie voorbeelden van een onderzoek naar de betrekkingen tussen bewegingen in de economische data en veranderingen in de organisatievormen, welke laatste gedeeltelijk spontaan tot stand komen, gedeeltelijk onder leiding van de Overheid plaatsvinden. De drie gegeven voorbeelden zijn: het moderne concentratieverschijnsel, de Nederlandse landbouwcrisispolitiek 1930/40 en de overgang van oorlogs- naar vredeshuishouding.

Waarom Dr Albregts een zo sterke nadruk legt op het dynamisch karakter der analyse, is niet zeer duidelijk. Toegegeven kan worden, dat een vergelijken van verschillende situaties vaak het inzicht kan bevorderen, doch volstrekt nodig is zulk een vergelijken niet. Overigens is dit eerder comparatieve statica dan dynamica. Echt dynamisch, in de zin van bestuderen van een bewegingsproces, is de analyse van de voorbeelden niet.

Bij het kennismaken van de voorbeelden is het moeilijk een gevoel van teleurstelling te onderdrukken. In het hoofdstuk, dat het concentratieverschijnsel behandelt,

draagt de laatste paragraaf de titel: „Doelmatigheidsbeoordeling”. Wat hierin wordt geboden, betreffende de noodzakelijke politiek ten aanzien van genoemd verschijnsel beperkt zich tot algemeenheden, terwijl toch juist een concreet voorbeeld is gekozen, teneinde een realistische behandeling mogelijk te maken. In de omvangrijke literatuur over het onderwerp in kwestie is men op dit punt, dat de kern van het betoog uitmaakt, heel wat verder gevorderd dan lezing van deze paragraaf zou doen vermoeden. Hetzelfde bezwaar geldt in haast nog sterkere mate tegen het voorbeeld van de overgang van oorlog naar vrede-economie. Tegen de doelmatigheidskritiek, door de schrijver op de Nederlandse landbouwpolitiek geoeffend, zijn bedenkingen van een andere aard in te brengen. De schrijver is hier aanmerkelijk concreter, doch al te zeer blijkt, dat iemand aan het woord is, die van de landbouwvraagstukken onvoldoende op de hoogte is. Men leze er de bladzijden 289 en 290 slechts op na.

De totale indruk, die het besproken werk geeft, is die van een vooral dogmenhistorisch verdienstelijke studie, waarvan de schrijver echter te weinig heeft kennis genomen van de economische literatuur, die zich bezighoudt met het doelmatigheidsonderzoek van de organisatievormen, speciaal op beperkt terrein, zoals bijv. ten opzichte van het concentratieverschijnsel — duidelijk blijkt dit uit de literatuurlijst — en zich daardoor onvoldoende rekenschap heeft gegeven van wat op dit gebied sinds jaar en dag reeds is gepresteerd.

Haren (Gr.).

KREUKNIET.

AANTEKENINGEN.

HET VIERDE JAARVERSLAG VAN DE INTERNATIONALE BANK VOOR HERSTEL EN ONTWIKKELING.

In September is het vierde jaarverslag verschenen van de International Bank for Reconstruction and Development. Het behandelt de periode van 1 September 1948 tot 20 Augustus 1949. In de inleiding vermeldt het verslag, dat in de genoemde periode acht leningen zijn verstrekt tot een totaal bedrag van \$ 191,6 mln voor productieve projecten in diverse landen en dat andere projecten voor ongeveer twintig landen in studie zijn. Het verslag stelt vast, dat de Bank hiermee een belangrijk aandeel heeft gehad in de oplossing van de algemene monetaire en conjuncturele problemen.

Het grote probleem echter — evenals vorige jaren — is, aldus het verslag, nog altijd dat van de hulpverlening aan „under developed areas”. Hoe acuut dit probleem nog steeds is, licht het verslag met de volgende cijfers toe: het gemiddelde inkomen per hoofd in de Verenigde Staten bedraagt \$ 1.400; in 14 andere landen varieert het van \$ 400 tot \$ 900, terwijl het in nog 25 andere landen minder dan \$ 100 bedraagt. De doeleinden, die de Bank nastreeft bij de oplossing van dit probleem — ook bekend als „Point IV” uit de inaugurele rede van president Truman van 20 Januari 1949 —, bestaan voornamelijk uit het verstrekken van leningen en uit pogingen om kapitaalverstrekkingen uit andere bronnen te stimuleren. Het verslag merkt hierbij op, dat geld alleen niet de oplossing kan brengen. Meerdere malen komt in het verslag tot uiting, dat kapitaalverstrekkingen voor objecten, die aan gebrekkige en slecht uitgewerkte plannen ten grondslag liggen, vrijwel waardeloos kunnen worden geacht en voor het betrokken land eerder een nadeel dan een hulp zijn.

Van de grote moeilijkheden, die rijzen bij de oplossing van het probleem van hulpverlening aan minder ontwikkelde landen, noemt het verslag de volgende:

1. Het lage niveau, waarop onderwijs en gezondheid zich in de meeste minder-ontwikkelde landen bevinden. Hierdoor wordt de vooruitgang, zelfs als voldoende vreemd

kapitaal te hulp komt, ernstig belemmerd. Het verbeteren van deze omstandigheden, met name het opleiden van onderwijzend personeel en van doktoren, het stichten van scholen en het verbeteren van hygiënische toestanden, is vooral een kwestie van tijd.

2. Een moeielijkheid van politiek karakter is de in sommige van de minder ontwikkelde landen veelvuldig plaatsvindende wijziging in de regering, waardoor onzekere toestanden op economisch en financieel gebied worden geschapen. Voor een goede ontwikkeling is zeer zeker een vaste politieke koers noodzakelijk. Hierbij komt nog, dat menige regering om politieke redenen geneigd is meer waarde te hechten aan hulp voor projecten van korte termijn dan aan de ontwikkeling op lange termijn.

3. Ook de sociale structuur van menig land veroorzaakt moeielijkheden. Juist in de onontwikkelde landen komen uitersten van rijkdom en armoede veelvuldig naast elkaar voor. Het verslag maakt in het bijzonder gewag van het in vele landen bestaande inefficiënte systeem van grondbezit, dat iedere vergroting van de opbrengst van de grond tegenhoudt en verbetering van de algemene levensstandaard belemmert. Aan de andere kant hebben dikwijls pogingen om de sociale orde te reorganiseren resultaten opgeleverd, die iedere productieve investering een waagstuk maken, zodat eigen zowel als vreemd kapitaal worden afgeschrikt.

4. Een grote handicap is ook het nagenoeg ontbreken in vele onontwikkelde landen van eigen kapitaal. Het verslag herinnert er in dit verband aan, dat van buiten komend kapitaal slechts een gering deel mag vormen van het totale kapitaal, dat nodig is om de kosten van een project te dekken. Deze moeielijkheid is te groter, omdat het gebrek aan eigen kapitaal weer het gevolg is van het lage nationale inkomen, dat slechts een zeer gering surplus overlaat voor besparingen.

De oplossing van dit complex van moeielijkheden is niet zozeer — het verslag herhaalt dit nog eens — een kwestie van geldgebrek, maar veeleer van het gebrek aan goed voorbereide en onmiddellijk uitvoerbare plannen. Het grote tekort aan technisch en administratief geschoold personeel maakt dit probleem niet eenvoudiger. Als voorbeeld wordt genoemd het feit, dat sommige landen de bevrediging van hun grote behoefte aan hydro-electrische energie nog jaren moeten uitstellen, uitsluitend door gebrek aan geologische en hydrologische gegevens.

In verband met het bovenstaande meent de Bank, dat een belangrijk deel van haar bemoeiingen gericht dient te zijn op het verstrekken van technische voorlichting, naast het verlenen van directe financiële hulp, voor zover de betrokken landen althans hierin zelf niet kunnen voorzien.

Van deze „technische hulp”, die de Bank gedurende het afgelopen jaar heeft verleend, vermeldt het verslag het instellen van een commissie, die de mogelijkheden van hulpverlening aan Columbia heeft onderzocht. Als deze commissie met succes blijkt te kunnen werken, zullen andere dergelijke commissies worden benoemd om landen, op hun verzoek, terzijde te staan bij het aangeven van de mogelijkheden waar en hoe hulp kan worden verleend.

Het spreekt vanzelf, aldus het verslag, dat de Bank het veelvuldigst verzoeken ontvangt van landen, die assistentie bij het beheren van maatregelen ter versterking van hun financiële positie verlangen. In dit kader werkt de Bank nauw samen met het Internationale Monetaire Fonds. De Bank rekent hierbij uiteraard op voldoende medewerking van de betrokken landen zelf, omdat alleen in dat geval advies en eventueel hulp van de Bank vruchten kan afwerpen.

Ook samenwerking van de onontwikkelde landen met ontwikkelde staten kan vruchtbaar zijn.

Wat de zuiver financiële hulp betreft, maakt het verslag melding van de vele obstakels, die private internationale investeringen in de weg staan. Toch laat het duidelijk

uitkomen, dat het de overtuiging van de Bank is, dat de financiering van ontwikkelingsprojecten hoofdzakelijk uit private middelen dient te geschieden. De belemmeringen, voornamelijk die, welke voortvloeien uit tegenstrijdige belangen tussen regeringen en investeerders, kunnen echter, aldus het verslag, met enige moeite wel gemakkelijk uit de weg worden geruimd. De Bank acht het feit, dat met name in Brazilië, Chili en India belangrijke private investeringen hebben plaatsgevonden gedurende de afgelopen twee jaar, een belangrijke verbetering en hoopt verder te kunnen bijdragen tot deze ontwikkeling. Niettemin is het terrein, waar privaats kapitaal moeilijk emplot kan vinden — het verslag noemt in dit verband objecten van onderwijs, hygiëne, wegeaanleg, irrigatie e.d. — nog zeer uitgebreid. Schiet hier bovendien de economische capaciteit van het land zelf tekort, dan kan de Bank bijspringen. De grootste bijdrage — het verslag legt er nogmaals de nadruk op — moet echter toch altijd het land zelf leveren door middel van de opvoering, en meer productieve investering, van nationale besparingen.

Het verslag wijdt een speciaal hoofdstuk aan *het Europese Herstel Programma*. Het uit de klacht, dat er nog steeds verkeerd begrip heerst ten aanzien van de activiteit van de Bank in het kader van het E.R.P. Zo zou bijv. de positie van de Bank als instrument ter bevordering van internationale investeringen door het E.R.P. zijn verzwakt. Daarom wordt nog eens nadrukkelijk vastgesteld, dat het de taak van de Bank is behoeften van landen op lange termijn tegemoet te komen, terwijl het E.R.P. is ingesteld om directe moeielijkheden, hoofdzakelijk van Europese landen, op korte termijn te helpen overwinnen. Dat de meeste Europese landen gedurende het afgelopen jaar geen beroep op de Bank hebben gedaan, vloeit onder andere voort uit het feit, dat deze landen met zulke urgente problemen te worstelen hadden, dat hun regeringen niet in staat zijn geweest aandacht te schenken of prioriteit te verlenen aan investeringsplannen op lange termijn. Nog meer is voor dit verschijnsel verantwoordelijk het feit, dat de E.R.P.-gelden op veelal aantrekkelijker voorwaarde werden verstrekt dan de Bank kon doen. Tenslotte meent de Bank, dat een der oorzaken moet worden gezocht in het feit, dat de behoeften van de gezamenlijke E.R.P.-landen ver uitgingen boven de middelen, die de Bank ter beschikking stonden.

Tegen het aflopen van de Marshall-hulp (30 Juni 1952) en bij het gradueel thans reeds geringer worden van de hulp, verwacht de Bank opnieuw belangstelling voor haar middelen ter financiering van investeringsprojecten op lange termijn.

Het tweede deel van het verslag bevat een gedetailleerd overzicht van de bemoeiingen van de Bank in de verschillende landen. Hier kan slechts aandacht worden geschonken aan de belangrijkste landen.

Latijns-Amerika:

Van drie landen — Mexico, Brazilië en Columbia — is een verzoek om een lening toegestaan. Over leningen aan 14 andere landen worden geen besprekingen gevoerd. De moeielijkheden, in het eerste, algemene, deel van het verslag reeds genoemd, vindt men bij lezing van dit deel van het verslag steeds weer terug.

Europa:

Aan België, Nederland en Finland is in het afgelopen verslagjaar een lening toegestaan. Van Tsjechoslowakije, Italië, Noorwegen, Polen, Turkije en Zuid-Slavië zijn aanvragen in behandeling.

België heeft een bedrag van \$ 16 mln geleend ter verkrijging van U.S.-dollars voor de aankoop van benodigde materialen voor de bouw van o.a. twee staalfabrieken. Hiermee is een bijdrage geleverd tot de modernisering en uitbreiding van belangrijke Belgische industrieën, waardoor dit land zijn exportprijzen zal kunnen verlagen.

Nederland heeft op 29 Juli 1949 een lening van \$ 15

mln gekregen. De lening is verstrekt aan de Herstelbank en wordt door de Regering gegarandeerd. Van dit bedrag zullen 24 industriële ondernemingen profiteren. Het grootste deel — \$ 9,5 mln — gaat naar de chemische en de textielindustrie; de rest komt ten goede aan de glas-, cement-, pharmaceutische-, metallurgische-, machine-, electro-technische- en de papierindustrie. De bedoeling is, dat hierdoor een verhoogde productie tot stand komt, die hoofdzakelijk de export moet vergroten en de import verminderen. Het verslag stelt vast, dat Nederlands economische positie moeilijk is en dat het gezond maken hiervan (in het bijzonder het opheffen van het dollartekort op de betalingsbalans) drastische maatregelen van de Nederlandse Regering en offers van het Nederlandse volk eist.

Azië, Afrika en het Midden-Oosten:

India is een lening verstrekt, groot \$ 34 mln voor de aankoop van spoorwegmaterieel. Egypte, Iran, Irak, de Libanon, de Philippijnen, Ethiopië, alsmede de Engelse en Franse koloniën, hebben een aanvraag ingediend, welke nog in behandeling is.

Het „Timber Project”

Teneinde het tekort aan timmerhout in Europa op te heffen zijn besprekingen gaande tussen het „Timber committee” en de Bank. De bedoeling is, dat de Bank een bedrag van ca \$ 8 mln beschikbaar stelt, waarmee de benodigde installaties in de Verenigde Staten kunnen worden aangekocht, ten behoeve van de houtleverende Europese landen, zoals Tsjechoslowakije, Finland, Polen en Zuid-Slavië. De besprekingen zijn nog gaande.

Een in het verslag opgenomen tabel laat zien, dat in totaal tot 20 Augustus 1949 voor een bedrag van \$ 716,6 mln is geleend door de Bank aan 11 landen. Nederland heeft reeds driemaal van de hulp van de Bank geprofiteerd. Behalve de reeds genoemde \$ 15 mln hebben, zoals men weet, de belangrijkste Nederlandse scheepvaartmaatschappijen in Juli 1948 in totaal voor \$ 12 mln van de Bank geleend ter financiering van de aankoop van een zestal stoomschepen. Voorts werd reeds begin Augustus 1947 aan ons land een lening verstrekt ten bedrage van \$ 195 mln.

Van het totaal door de Bank uitgeleende bedrag is, zoals reeds werd vermeld, een bedrag van \$ 191,6 mln uitgeleend gedurende de periode, welke het vierde jaarverslag bestrijkt.

WETSONTWERP OP DE PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE.

In aansluiting op het artikel over „De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie”, dat is gepubliceerd in „E.-S. B.” van 5 October 1949, laten wij hieronder het adres inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie volgen, dat op Vrijdag 23 September jl. door negen hoogleraren in de staathuishoudkunde aan de leden der Staten-Generaal werd aangeboden.

Ondergetekenden, allen hoogleraar in de staathuishoudkunde aan Nederlandse universiteiten en hogescholen, gevoelen zich gedrongen het volgende met klem onder Uw aandacht te brengen.

Ondergetekenden kunnen zich niet onttrekken aan de vrees, dat bij de behandeling en de beoordeling van het aanhangige Wetsontwerp op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie onvoldoende aandacht is en wordt besteed aan de economische consequenties van de bij dit Wetsontwerp nagestreefde vorm van economische organisatie. Dit schijnt hun uitermate bedenkelijk, aangezien het naar hun mening niet aan twijfel onderhevig kan zijn, dat juist deze economische consequenties bij de beoordeling van het onderhavige Wetsontwerp doorslaggevend moeten zijn. Dit klemt des te meer, wanneer men zich helder bewust is van de zorgelijke situatie, waarin ons land in economisch opzicht verkeert.

De Memorie van Toelichting ziet de Publiekrechtelijke

Bedrijfsorganisatie als „een synthese van vrijheid en gebondenheid, van economische zelfverantwoordelijkheid en economische gemeenschapsverantwoordelijkheid, van particulier initiatief en leiding door de Overheid”.

Het Wetsontwerp beoogt derhalve het creëren van een bepaalde vorm van economische orde, welke een middenweg wil zijn tussen algehele vrijheid in het economisch leven en een door de Overheid strikt en tot in onderdelen geleide economie.

Iedere vorm van economische orde wordt getypeerd door de wijze, waarop de noodzakelijke op het algemeen belang gerichte coördinatie tussen de handelingen en gedragingen van de talloze individuele economische subjecten tot stand wordt gebracht. Het behoeft geen betoog, dat in onze moderne maatschappij, die op een zeer vergaande en gecompliceerde arbeidsdeling is gebaseerd, deze coördinatie volstrekt onontbeerlijk is.

Het is bekend, dat onder bepaalde voorwaarden het prijzenstelsel deze coördinerende functie volledig kan vervullen; anderzijds is in principe denkbaar een totale centrale leiding door de Overheid.

Het moge op grond van het bovenstaande duidelijk zijn, dat de kernvraag, welke bij de beoordeling van ieder nieuw type van economische orde moet worden beantwoord, deze is, welk coördinerend beginsel aan het voorgestelde type ten grondslag ligt.

Op dit punt schiet echter, naar de vaste overtuiging van ondergetekenden, de in het onderhavige Wetsontwerp voorgestelde vorm van economische organisatie ten enenmale tekort.

Bij een bedrijfstakgewijze organisatie van het economisch leven wordt de ordenende taak voor iedere bedrijfstak aan de bedrijfsgenoten zelve gegeven. Deze bedrijfsgenoten moeten het belang van de eigen bedrijfstak daarbij tot richtsnoer nemen; van hen kan en mag niet anders worden verwacht, daar het algemeen belang voor hen een abstracte en ongrijpbare grootheid is. In dit stelsel kan dus worden bereikt een ordening binnen de afzonderlijke bedrijfstakken. Er wordt echter niet voorzien in de noodzakelijke ordening tussen de bedrijfstakken onderling.

Deze leemte is beslissend!

Immers, wil het economisch leven een gezonde vooruitgang te zien blijven geven, dan is het noodzakelijk, dat bedrijfstakken en ondernemingen, die de vooruitgang niet meemaken of in de weg staan, worden gedwongen zich aan te passen of te verdwijnen. In al die gevallen is er strijd tussen het belang van de bedrijfstak en het algemeen belang. Bij de voorgestelde bedrijfstakgewijze organisatie van het economisch leven ontbreekt echter een coördinerend beginsel, hetwelk deze beide belangen tot verzoening brengt.

Hetzelfde geldt voor tegengestelde belangen van de bedrijfstakken onderling.

Men moet verwachten, dat de bovenbedoelde conflicten zich met name zullen voordoen t.a.v. de volgende punten:

- a. prijzen
- b. productie-omvang
- c. vestiging
- d. rationalisatie (technische vooruitgang).

De punten behoeven nauwelijks enige toelichting. Een „normaal” of „bevredigend” prijsniveau voor een bepaalde bedrijfstak, zoals dit wordt gezien door de bedrijfsgenoten, zal dikwijls een „abnormaal” en zeer „onbevredigend” prijsniveau zijn voor consumenten of andere bedrijfstakken. Een vermeend gevaar van „overproductie” zal gemakkelijk leiden tot een te lage productie. Rigoreuze beperking van nieuwe vestigingen, welke uiteraard moet worden verwacht, betekent veelal via een te hoog prijsniveau het creëren van de zojuist genoemde gevaren. Waarschijnlijk is evenzeer het remmen van nieuwe technische ontwikkelingen in het belang van een „rustige” en „gelijmatige” ontwikkeling. De vier punten hangen overigens zeer nauw samen. Zij tonen ten duidelijkste aan,

dat het ontbreken van een coördinerend beginsel het fundamentele gebrek is, waarop het stelsel van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie schipbreuk moet lijden. Het is daarbij duidelijk, dat het in de meeste gevallen de grote groep der consumenten zal zijn, die van de geschetste ontwikkeling het slachtoffer dreigt te worden. De consument is in de bedrijfsorganen niet vertegenwoordigd, hoewel deze in feite de meest belanghebbende partij is.

De gevaren, welke hier op summier wijze zijn aangeduid, zijn geenszins nieuw. Deze gevaren zijn in het verleden talloze malen geïllustreerd bij het optreden van machtsconcentraties in het economisch leven, zoals monopolies, combinaties en dergelijke. Terwijl men tot nu toe deze monopolies steeds als een ernstig kwaad heeft beschouwd en gezocht heeft naar middelen om hen te bestrijden, zou nu door het Wetsontwerp op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie het monopolie ten troon worden geheven, daar in feite het gehele bedrijfsleven zou opgaan in een aantal organisaties aan welke door verschillende juridische sancties alle mogelijkheden worden gegeven zich tot een monopolie te ontwikkelen.

De bedrijfstakgewijze ordening schept een aantal georganiseerde groepsbelangen, welke óf met elkaar in onverzoenlijke strijd moeten zijn, óf door een zeer straffe leiding van overheidswege met elkaar moeten worden verzoend, óf tenslotte hun gezamenlijke moeilijkheden zullen afwentelen op de consument. Het is duidelijk enerzijds, dat zulk een nimmer aflatende machtsstrijd tussen georganiseerde groepsbelangen dan wel de afwenteling daarvan op de consument volstrekt verwerpelijk zijn. Anderzijds vraagt men zich af, hoe men zulk een stelsel, dat zeer drastische overheidsleiding eist, kan zien als een middel om het overheidsingrijpen in het economisch leven te beperken en te verzachten.

Men dient zich verder te bedenken dat aan een welgeslaagde organisatie van één bedrijfstak in het verleden nimmer een argument kan worden ontleend ten gunste van een algemeen stelsel van Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Deze successen berusten namelijk zeer wezenlijk op het ontbreken van zulk een ordening in de overige bedrijfstakken. Indien zulk een situatie en organisatie „voldedig” is, is een totaal nieuwe geschapen, die geen ordening kan brengen, maar tot de hierbovenomschreven euvelen moet leiden.

Wanneer de bovenomschreven argumentatie juist is, kan de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie niet op het subsidiariteitsbeginsel worden gefundeerd. Immers, een algemeen beroep op dit beginsel — dat als zodanig van zuiver formele aard is — is niet voldoende; aangetoond zal moeten worden, dat de bedrijfstak in dezen een doelmatig en hanteerbaar „orgaan” is.

Nu zal het in principe alleen dan aanvaardbaar zijn om aan een lager orgaan zekere autonome bevoegdheden te verlenen, wanneer door hantering van deze bevoegdheden anderen dan de leden van het orgaan niet kunnen worden geschaad. Deze stelling kan gemakkelijk met één voorbeeld worden toegelicht. Wanneer de gemeente bevoegd is het sluitingsuur van café's vast te stellen, raakt dit uitsluitend de inwoners der gemeente. Wanneer daarentegen een bedrijfschap de prijs van schoenen vaststelt, dan raakt dit niet alleen hen, die bij de schoenenproductie zijn betrokken, maar de gehele Nederlandse bevolking.

Aangezien in het geval van de bedrijfsorganisatie bij de hantering van economische bevoegdheden altijd een beïnvloeding van buitenstaanders moet optreden, kan dit stelsel niet op het subsidiariteitsbeginsel worden gefundeerd.

Evenmin kan de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie zijn bestaansrecht ontleen aan het verlangen aan de arbeid medezeggenschap te verlenen in sociale zowel als in economische aangelegenheden.

Zij, die deze medezeggenschap wensen, mogen twee dingen wel bedenken. In de eerste plaats kan deze vorm

van medezeggenschap slechts worden verkregen ten koste van de hierboven aangeduide nadelen voor de arbeidersklasse als geheel. Weliswaar is het denkbaar, dat bepaalde relatief sterk georganiseerde groepen zekere voordelen zullen weten te verkrijgen; dit zal dan echter ten koste moeten gaan van de overige groepen.

In de tweede plaats zal de medezeggenschap, welke men op deze wijze via de bedrijfsorganen zal kunnen verkrijgen, voor de individuele arbeider weinig tastbaar zijn. De zeggenschap van enkele arbeidersvertegenwoordigers in een bureaucratisch bedrijfsorgaan ligt te ver buiten het gezichtsveld van de individuele arbeider in de individuele onderneming.

Ondergetekenden willen overigens geenszins ontkennen, dat de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie een veel minder bedenkelijk karakter zou krijgen, wanneer de verordenende bevoegdheid haar — evenals in België — zou worden onthouden. Het wordt dan echter de vraag, of het verantwoord zou zijn een kostbare en omvangrijke apparatuur te scheppen voor betrekkelijk ondergeschikte doeleinden, als de behartiging van gemeenschappelijke belangen op het gebied van scholing, voorlichting en dergelijke, welke doeleinden zich bovendien veelal op andere wijze laten verwezenlijken.

Het is op grond van deze overwegingen — welke uiteraard slechts summier kunnen worden weergegeven — dat ondergetekenden uitdrukking willen geven aan hun ernstige bezorgdheid met betrekking tot het aanhangige Wetsontwerp op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie.

Aangezien naar hun vaste overtuiging, de aanneming van dit Wetsontwerp de hierboven uiteengezette uiterst bedenkelijke gevolgen zal hebben, gevoelen ondergetekenden het als hun plicht zich op dit beslissend moment tot U te wenden, met het verzoek, Uw stem aan dit Wetsontwerp te onthouden.

De hoogleraren in de staathuishoudkunde

Prof. CH. GLASZ	Prof. H. W. LAMBERS
Prof. G. GONGGRIJP	Prof. Dr F. DE ROOS
Prof. Dr P. HENNIPMAN	Prof. Dr H. J. WITTEVEEN
Prof. Mr J. G. KOOPMANS	Prof. Dr J. ZIJLSTRA
	Prof. S. POSTHUMA

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE BUITENLANDSE HANDEL VAN ISRAËL.

Uit de schaarse gegevens die ons omtrent de economische positie van Israël bereiken — militaire overwegingen zijn hieraan niet vreemd — kan slechts een globale indruk worden verkregen van de plaats, die Israël in het internationale handelsverkeer inneemt. Al dadelijk springt in het oog, dat Israël's handelsbalans, ondanks de sedert half Mei van dit jaar door de Regering gevolgde politiek van invoerbeperking — officieel bekend als „Zena”, — nog steeds uitgesproken passief is. Zo wordt, naar de „Neue Zürcher Zeitung” van 6 October jl. schrijft, door regeringsdeskundigen de uitvoer van dit jaar op ongeveer 12 mln Israëlische ponden (£) geraamd; de invoer op ca 60 mln £. Een verhouding dus van 1 : 5. Dit wijst wel op een doorslaggevende betekenis van de zgn. onzichtbare inkomsten. Inderdaad is de economische betekenis van het kapitaal; dat immigranten meebrengen, en van, hoofdzakelijk uit niet-economische motieven, Israël binnenvloeiend kapitaal (voor een overwegend deel U.S.dollars!), aanzienlijk.

De zichtbare *invoer* bestaat voor een belangrijk deel uit grondstoffen en machinerieën, naast levensmiddelen en andere verbruiksgoederen. Van de import voor militaire doeleinden zijn uiteraard geen cijfers bekend. Men mag echter aannemen, dat hiermee aanzienlijke bedragen zijn gemoed.

Bij de *uitvoer* spelen citrusvruchten de voornaamste rol. In het tweede halfjaar van 1948 was het aandeel van de

citrusvruchten 45,3 pCt van de totale uitvoerwaarde. Voor de eerste drie maanden van dit jaar (de nieuwe oogst is in dit jaargetijde klaar voor export) bedroeg het percentage zelfs 77,9. Hiernaast vindt een niet onbelangrijke uitvoer van diamanten plaats.

Bij het onderstaande overzicht, betrekking hebbend op de buitenlandse handel van Israël, kan het volgend worden opgemerkt:

Landen	Import		Export Jan.-Apr. 1949
	Juli-Dec. 1948	Jan.-Apr. 1949	
Groot-Brittannië	10,70	12,47	70,90
Australië en Nw-Zeeland	3,22	2,77	0,04
Canada	3,28	2,07	0,55
Zuid-Afrika	9,47	7,33	0,05
België	3,35	2,39	0,09
Denemarken	2,95	2,98	1,39
Duitsland	0,35	1,86	0,13
Frankrijk	0,99	1,89	0,47
Nederland	5,22	2,62	9,12
Italië	5,44	5,84	0,10
Zweden	0,54	0,76	3,55
Turkije	8,02	4,80	0,16
Roemenië	2,29	1,95	0,04
Tsjechoslowakije	1,85	4,35	1,24
U.S.S.R.	0,05	1,17	0,84
Indonesië	4,52	0,32	—
Argentinië	1,36	2,15	0,02
U.S.A.	20,88	23,68	6,65

De importen uit de Verenigde Staten zijn relatief gering: nl. ca een vijfde deel van de totale import. De „Neue Zürcher Zeitung” verbindt hieraan de conclusie, dat Israël, wat zijn afhankelijkheid van het dollargebied betreft, in gunstiger positie verkeert dan tal van andere landen. Het Britse Gemeenbest doet met 30 pCt mee, hoewel hierbij dient te worden opgemerkt, dat Canada tot het dollargebied behoort.

Van de uitvoer neemt Groot-Brittannië het leeuwendeel op met 70 pCt. Opvallend is de tweede plaats van Nederland, dat in Februari van dit jaar een vrij belangrijke handelsovereenkomst met Israël heeft afgesloten.

In het algemeen kan men opmerken, dat tegenover een tamelijk gedifferentieerde invoer een zeer eenzijdige uitvoer staat. Een van de voornaamste problemen, waarvoor Israël zich geplaatst ziet, is dan ook om verbetering te brengen in deze, uit conjunctureel oogpunt bezien, zo bedenkelijke omstandigheid.

TURKSE ECONOMISCHE PERIKELEN.

Naar aanleiding van de achttiende jaarbeurs, die eind Augustus en begin September te Smyrna is gehouden en waaraan door 12 verschillende landen is deelgenomen — Nederland was niet vertegenwoordigd — geeft de Turkse correspondent van de „Times Review of Industry” in het Octobernummer een overzicht van Turkije's economische positie. Wij stippen hieruit het volgende aan:

De handelsbetrekkingen van Turkije met Groot-Brittannië (na de tweede wereldoorlog naar waarde en omvang de belangrijkste handelspartner van Turkije) worden de laatste tijd belemmerd door moeilijkheden inzake het betalingsverkeer tussen beide landen. De Turkse invoer uit Engeland zou, voor zover het de vraag naar producten van Britse origine betreft, sterk kunnen worden opgevoerd, ware het niet, dat de omvang van de invoer uit dit land wordt bepaald door het pondensaldo, dat Turkije verkrijgt door zijn uitvoer naar Groot-Brittannië. Hierin schillen nu juist de moeilijkheden. In 1946-'47 was Turkije in staat ca 300.000 ton graan naar Engeland te exporteren, waardoor Turkije in staat was om voor ruim £ 17 mln aan de meest uiteenlopende artikelen in Engeland te kopen, tegen een normaal jaarlijks bedrag van ca £ 10 mln. Door de mislukking van de oogst ziet Turkije dit jaar geen kans graan te exporteren. Integendeel, uit Canada zal ongeveer 300.000 ton moeten worden ingevoerd. Men is dan ook doende geweest de verkoop van andere Turkse producten aan Engeland te vergroten. Hiermee heeft men tot nu toe echter weinig succes gehad. Pogingen om aan Engeland varkens, vis in blik,

eieren enz. te leveren, strandden op de ontevredenheid van de kopers, zowel wat betreft de kwaliteit van die producten, alsook wat betreft de handelsmethode der Turken. Volgens het blad maken alleen tabak en katoen nog een kans.

„The Times Review” spreekt de hoop uit, dat de E.C.A.-hulp aan Turkije in deze toestand verbetering zal brengen. Wat de graanproductie betreft, verwachten Amerikaanse deskundigen, dat als gevolg van betere landbouwmethoden — waartoe met behulp van E.C.A.-gelden gekochte landbouwmachines de belangrijkste bijdrage moeten vormen — het land binnen vier of vijf jaar in staat zal zijn ca 1½ mln ton graan te exporteren via zijn Middellandse-zeehavens, tegen een prijs die concurrentie met Canadees graan gemakkelijk toestaat. Verwezenlijking van deze verwachting zal Turkije's economie op gezondere basis kunnen brengen. Het blad voorziet hierdoor vooral een verbetering van de handelsbetrekkingen met Groot-Brittannië.

De „Times Review” betreft tenslotte nog *Duitsland* in haar overzicht. De zeer intensieve economische betrekkingen tussen Turkije en Duitsland gedurende de laatste decennia (het blad schrijft in dit verband, dat 70 pCt van de gehele Turkse buitenlandse handel op Duitsland betrekking had gedurende de bloeitijd van het Hitlerisme) zijn tengevolge van Duitslands nederlaag tot nul gereduceerd. Het verlies van Duitsland als klant is voor Turkije een slag geweest, waartegen de aangeknoopte handelsbetrekkingen met Engeland en de Verenigde Staten slechts een gedeeltelijke compensatie geven. Volgens de correspondent van de „Times Review” is Turkije daarom niet ongenegen om de betrekkingen met Duitsland — althans met West-Duitsland — te vernieuwen. West-Duitsland van zijn kant schijnt pogingen in dezelfde richting te doen; zoals het blad meldt was op de jaarbeurs te Smyrna ook West-Duitsland vertegenwoordigd.

Handhaving van Englands positie in Turkije's buitenlands handelsverkeer, zo besluit het blad, zal afhangen van de mogelijkheid, de Engelse verkopen in Turkije te vergroten, welke mogelijkheid weer samenhangt met de resultaten van de E.C.A.-activiteit in Turkije.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

- Modellen voor de rechtspraktijk*, samengesteld door L. van de Wal, Mr A. W. J. van Vrijberghe de Coningh, N. A. Kemp en J. C. Tieleman. N.V. Uitgevers-Maatschappij AE. E. Kluwer, Deventer, losbladig.
- Jaarverslag 1948 van het Bedrijfschap voor sierteeltproducten*, 87 blz., ingen.
- Catalogue of economic and social projects*, No. 1. Uitgave van de United Nations, Lake Success, Maart 1949, 271 blz., ingen.
- Openlegging en overlegging van boekhouding* door J. Rutgers (dissertatie). N.V. Uitgeversmij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle 1949, 292 blz., ingen.
- De hartslag van ons buitenlands beleid* door Dr B. W. Kranenburg. Uitgave van Gorcum en Comp., Assen 1949, 170 blz., ingen. f 5,90, geb. f 7,25.
- Kostprijsberekening en -administratie bij de industriële ondernemingen* door J. Schenk. 2e druk verzorgd door J. A. Pieterse van Wijck. Nederlandsche Uitgevers-Mij N.V., Leiden 1948, 134 blz., geb. f 5,25.

BROCHURES.

- Het merkartikel en de reclame* door H. J. de Groot. Overdruk uit Rob-Nieuws, Mei-Juni-Juli 1949. 13 blz., ingen.
- De neutraliteit der overheidsschuld*. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam op 23 Mei 1949 door Dr C. Goedhart. H. E. Stenfert Kroese's Uitg. Mij N.V., Leiden 1949. 27 blz., ing.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De rust op de geld- en kapitaalmarkt wordt de laatste tijd alleen verstoord, wanneer zich schokkende gebeurtenissen voordoen en dit was gedurende de afgelopen week niet het geval.

De geldmarkt was en bleef ruim, zoals ook haast niet anders kon in een periode, waarin grote bedragen schatkistpapier tot aflossing komen. Met het oog op deze voortdurend binnenkomende gelden konden de banken hun saldi bij De Nederlandsche Bank dan ook met f 40 mln verminderen, zonder dat hun liquiditeitspositie hierdoor werd geschaad.

De callgeldnotering, welke gedurende de gehele verslagweek op $\frac{3}{4}$ pCt gehandhaafd bleef, weerspiegelde de geldruimte. Deze kwam ook tot uiting in de marktnoteringen van schatkistpapier, welke eveneens laag waren. Vooral het disconto voor zeer kortlopend papier daalde t.o.v. de week tevoren. Eén- en tweemaandspromessen werden voor 1 pCt aangeboden. Januari-, Februari- en Maartpapier daalde eveneens met $\frac{1}{16}$ pCt en kwam daardoor voor de laatstgenoemde termijn op $1\frac{1}{4} - \frac{5}{16}$.

De aandelenmarkt reageerde deze week niet op een aantal belangrijke berichten, die toch vroeger of later voor het bedrijfsleven van groot belang zullen worden: het inwerking treden van de Voor-Unie van de Benelux, het vrijgeven van de import van een aantal goederen in O.E.E.C.-verband en de strijd om de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Ook de ontwikkeling der R.T.C. had weinig of geen weerslag ter beurse; de daar bestaande meningsverschillen op financieel-economisch gebied acht men meer de overheidsfinanciën dan de vooruitzichten van het bedrijfsleven in Indonesië te betreffen. Zoals uit onderstaande cijfers blijkt, waren de koersveranderingen ten opzichte van de vorige week dan ook gering.

De omzetten vertoonden een daling. Gedurende de verslagweek bedroegen zij f 7,9 mln, tegenover vorige week f 9,2 mln.

Ook de veranderingen op de obligatiemarkt waren niet belangrijk. De daling, welke de obligatiekoersen vertonen, is eigenlijk te gering om van een duidelijke stijging van de rentestand te kunnen spreken.

Het is wel opvallend, dat de laatste tijd het vraagstuk van het tot elkaar brengen van de rentestanden in België en Nederland weinig meer ter sprake komt, ook niet nu met de Voor-Unie de Benelux-eenheid toch weer een stap nader is gekomen.

De zorgen, die dit probleem ongetwijfeld het Nederlandse Ministerie van Financiën baart, zullen waarschijnlijk wel enigszins verlicht zijn, nu in België, blijkens de discontoverlaging aldaar, van overheidswege kennelijk naar een renteverlaging wordt gestreefd.

Gedurende de verslagweek werd een aantal buitenlandse fondsen, vnl. obligaties, weer in de beursnotering opgenomen; een aanmerkelijke verruiming van de beurshande is hierdoor echter niet te verwachten.

Tenslotte volgt hier het gebruikelijke koersoverzicht.

	30 Sept. 1949	7 Oct. 1949
<i>Indexcijfers.</i>		
Algemeen	166,4	166,3
Industrie	232,3	232,5
Banken	130,7	130,7
Indonesië	67,7	68,0
<i>Aandelenkoersen.</i>		
A.K.U.	189 $\frac{1}{4}$	191 $\frac{1}{4}$
Unilever	247 $\frac{1}{4}$	245 $\frac{1}{2}$
Philips	240	240 $\frac{1}{4}$
Koninklijke	311	310 $\frac{1}{4}$
Amsterdam Rubber	142 $\frac{1}{2}$	149
H.V.A.	169 $\frac{1}{2}$	170
H.A.L.	175 $\frac{1}{2}$	169 $\frac{1}{2}$

30 Sept. 1949 · 7 Oct. 1949

Obligatiekoersen.

Nederl. dollarlening	94 $\frac{15}{16}$	94 $\frac{5}{8}$
„ 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{11}{16}$
„ 3 pCt invest. cert.	97 $\frac{15}{16}$	98 $\frac{9}{16}$
„ 2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{1}{2}$	79 $\frac{1}{8}$

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN SEPTEMBER 1949.

De gebeurtenis van de maand was natuurlijk de devaluatie van de Belgische frank tegenover de U.S.A. dollar met 12,3 pCt. Bij het treffen van die maatregel had de Regering blijkbaar in de eerste plaats op het oog de schadelijke invloed op de Belgische economie van de veel sterkere devaluatievoeten van verschillende andere munten te ontlopen. Om de koopkrachtpariteit tussen de U.S.A. dollar en de Belgische frank te herstellen is men inderdaad ongeveer halfweg blijven staan. Veeleer werd getracht het devaluatiepercentage zodanig te bepalen, dat de langzaam dalende conjunctuurbeweging aan hetzelfde tempo zou worden doorgezet. Het vroegere peil van tewerkstelling en de koopkracht van de munt zouden dan tegelijkertijd nagenoeg onveranderd kunnen blijven. Het is nog te vroeg om uit te maken of die doelstellingen kunnen worden bereikt. In elk geval blijkt het vast te staan dat het rationalisatieproces, dat zich sinds enkele maanden in de Belgische economie aan het voltrekken is, onverminderd zal moeten worden voortgezet ten einde de uitvoerprijzen concurrentievaardig te houden.

Voor het overige hadden de wijzigingen in de wisselkoersen tot hiertoe niet erg veel invloed op de evolutie van de binnenlandse geld- en kapitaalmarkt, behoudens dan op de niet-officiële markt voor goud en deviezen, waar haast alle koersen de hoogte in gingen. Dit is zeer begrijpelijk, vermits het vroegere agio waarmede de dollar werd verhandeld aanzienlijk minder was dan de devaluatievoet van de Belgische frank en het disagio, dat bestond t.a.v. de zachte deviezen aanzienlijk sterker was dan de verschillende devaluatievoeten van die munten tegenover de Belgische frank. Per einde van de maand werd de dollar verhandeld tegen 50 $\frac{1}{2}$ (nieuwe pariteit: 50), de gulden tegen 12 (nieuwe pariteit: 13,16), de Zwitserse frank tegen 11 $\frac{1}{2}$ (nieuwe pariteit: 11,55), het pond sterling tegen 134 (nieuwe pariteit: 140).

Op de geldmarkt ging de verruiming ongestoord verder. De daggeldmarkt was in de loop van September zo ruim, dat werd besloten voortaan de rentevoet vrijer te laten fluctueren naargelang de vraag en het aanbod van kapitalen. Zoals bekend, werd de rentevoet van het daggeld sinds September 1947 door de Nationale Bank onveranderd gehouden op 1 $\frac{1}{4}$ pCt. Gedurende de derde week van September 1949 werd de daggeldrente teruggebracht tot 1 $\frac{3}{16}$ pCt; naar het einde van de maand toe werd opnieuw het peil 1 $\frac{1}{4}$ pCt bereikt.

Bij de banken werd een lichte stijging van de deposito's waargenomen.

Op de obligatiemarkt hadden rond het tijdstip van de devaluatie geen abnormaal hoge verkopen plaats. De koersen van de staatsrenten bleven goed gestemd en de 4 pCt Geünificeerde Schuld ging nagenoeg elke dag met 5 ct op. Ook bij het schatkistpapier en de kasbons van steden en Gemeentekrediet was de hausse van de koersen overwegend, alhoewel enkele reeksen nog de drukking ondervonden van de voorwaarden, waartegen de 4 pCt Schatkistcertificaten 1949 zullen worden uitgegeven. De inschrijvingen op vermelde lening zullen worden opgesteld tussen 12 en 26 October e.k. De sterkste stijging werd nochtans genoteerd bij de koersen van de industriële obligaties, waarvan het gemiddeld netto-rendement voor uitstaand papier met een looptijd tussen 10 en 20 jaar op één maand tijd met 0,18 fr. per pCt verminderde.

Netto-rendementen van de voornaamste obligatietypes ¹⁾.
(pCt op koersen per einde maand)

Obligatietype	Looptijd	Aug. 1948	Aug. 1949	Sept. 1949
Schatkistcertificaten	5 à 10 j.	4,83	4,58	4,56
Kasbons steden	5 à 10 j.	5,07	4,92	4,90
Staatsrenten	boven 10 j.	4,73	4,36	4,54
Industriële obligaties	10 à 20 j.	6,06	5,81	5,63

¹⁾ Er werd rekening gehouden met eventuele terugbetalingspremiën bij de vervaldag.

In verband met de daling van de rentevoet kan eveneens worden gewezen op het feit, dat de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid de rentevoet op voorschotten met middelmatige en lange looptijd met $\frac{1}{2}$ pCt heeft verminderd en teruggebracht van 6 op $5\frac{1}{2}$ pCt. Het ligt overigens in de bedoeling van de Regering de politiek van goedkoper geld verder door te zetten.

De aandelenmarkt bewaarde in de eerste helft van September de haussebeweging, welke in de loop van Juli jl. inzette. De nieuwe economische politiek, welke de Regering denkt te voeren (o.a. wijziging in steenkolenpolitiek, belastingverlaging, uitvoering van openbare werken) maakte verder goede indruk op de beursmiddens. Tevens was een zekere monetaire onrust onder het beurspubliek merkbaar. De eigenlijke herziening van de wisselkoersen van de Belgische frank had eerder een geringe invloed op het koerspeil. Op Maandag 19 en Dinsdag 20 September werd de beurs gesloten. Bij de heropening op Woensdag 21 September steeg de index van het gemiddeld koerspeil dadelijk met ruim 7 punten. Op die dag werden nagenoeg 121.800 stukken verhandeld. Geleidelijk daalden nochtans in de loop van de volgende dagen zowel noteringen als transacties, met het gevolg dat op de laatste beursdag van de maand nog enkel 51.000 stukken werden geruild en de koersindex nagenoeg op het peil van vóór de devaluatie was teruggevallen.

Op de emissiemarkt werd de eerste belangrijke uitgifte van nieuwe aandelen van dit jaar een volledig succes. De koersen van de oude aandelen schoten er — rekening gehouden met de koers van het er aan gehechte voorkeurrecht — niets bij in. Integendeel ook de claims gingen elke dag op. Hiermede werd bewezen, dat de markt opnieuw in gezonde voorwaarden nieuw papier wil opnemen. Verwacht kan worden, dat in de eerstvolgende maanden de financiering door plaatsing van aandelen in het publiek nog door verschillende andere ondernemingen zal worden beproefd.
Brussel. V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	400.816	153.409	2.744.151
29 Aug. '49	434.847	299.378	171.364	155.570	3.029.009
5 Sept. '49	435.033	312.354	191.891	157.211	3.030.575
12 Sept. '49	435.176	321.112	157.940	144.796	2.994.327
19 Sept. '49	435.302	336.865	165.913	142.027	2.967.439
26 Sept. '49	621.571	332.074	195.843	142.642	2.966.007
3 Oct. '49	621.695	337.721	292.546	144.298	3.020.723
10 Oct. '49	621.840	332.787	372.974	143.976	2.974.934

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde circul. banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
29 Aug. '49			2.475	55.564	419.690	336.433
5 Sept. '49	434.922	288.961	2.348	35.740	441.733	382.617
12 Sept. '49	377.790	296.710	2.335	30.720	448.207	372.027
19 Sept. '49	388.955	296.710	2.322	42.131	453.475	345.613
26 Sept. '49	410.714	346.964	2.269	82.347	501.812	435.069
3 Oct. '49	380.875	351.140	2.259	42.306	471.392	548.127
10 Oct. '49	389.518	364.914	2.248	36.527	458.885	598.314

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 10 October 1949.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 1.000,—	f	1.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art 15, onder 4 ^e , van de Bankwet 1948)	„	—	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.800.000.000,—	—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 136.446.797,88 ¹⁾ Bijbank „ 908.700,64 Agentsch. „ 6.620.190,58	f	143.975.689,10
Op effecten enz.	„	143.047.496,58 ¹⁾	—
Op goederen en celen	„	928.192,52	—
			143.975.689,10 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„	—	—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	1.500.000.000,—	—
Munt en muntmateriaal			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	„ f 612.113.597,76		
Zilveren munt enz.	„ 9.726.762,51		621.840.360,27
Papier op het buitenland	f 332.787.075,—		
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	„ 370.758.823,51		
Buitenlandse betaal-middelen	„ 2.214.981,54		705.760.880,05
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	308.396.566,14	
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	„	120.877.767,59	
Gebouwen en inventaris	„	2.000.000,—	
Diverse rekeningen	„	173.082.212,19	
			f 5.375.934.475,34

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	„	15.333.335,71
Bijzondere reserves	„	61.674.999,18
Pensioenfonds	„	22.623.961,08
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	„	1.499.667,79
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„	73.636.175,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	„	2.974.933.660,—
Bankassigaties in omloop	„	71.141,82
Rekening courant saldo's		
's Rijks Schatkist	f	473.694.078,49
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„	376.227.524,25
Geblokkeerde saldo's	„	2.247.909,21
Saldo's van banken in Nederland	„	36.526.962,80
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	458.884.902,15
Andere vrije saldo's	„	598.313.902,26
		1.945.895.279,16
Crediteuren in vreemde geldsoort	„	7.814.736,27
Diverse rekeningen	„	252.451.519,33
		f 5.375.934.475,34

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
23 Sept. 1949	6.289,5	303,4	108,4	39,7	4.263,2	2.018,2
30 Sept. 1949	6.157,6	188,2	113,6	39,7	4.371,4	1.670,7
7 Oct. 1949	6.154,8	186,2	114,2	39,7	4.300,7	1.816,6

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt debts and Govt securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept	Gouden en Zilveren munten
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1	1,3
21 Sept. '49	0,4	1.349,2	1.350	1.267,5	22,8	5,3
28 Sept. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.264,5	35,9	5,5
5 Oct. '49	0,4	1.299,3	1.300	1.264,5	35,9	5,5

Data	Govt securities	Other securities		Deposits			
		Disc. and advances	Securities	Totaal	Public accounts	H.M. Treasury Special account.	Banken
25 Dec. '46	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	—	278,9
21 Sept. '49	318,4	16,2	22,5	426,7	11,6	25,4	293,7
28 Sept. '49	333,8	23,6	34,9	415,1	9,1	16,4	295,7
5 Oct. '49	339,5	25,5	22,7	411,3	11,5	16,4	291,6

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goud-voorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegoor op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
8 Sept. 1949	31.325	13.215	1.573	8.712	275	358
15 Sept. 1949	31.325	13.841	1.044	8.205	265	384
22 Sept. 1949	31.346	11.534	1.079	7.586	247	472
29 Sept. 1949	31.346	10.499	1.306	8.438	259	610

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
8 Sept. 1949	915	95.692	87.008	450	1.574	4.933
15 Sept. 1949	915	95.380	86.288	390	1.717	5.171
22 Sept. 1949	915	96.113	86.137	504	2.431	5.827
29 Sept. 1949	915	96.839	86.570	534	2.110	5.955

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
14 Sept. 1949	470.985	93.327	14.810	63.693	1.010.771
21 Sept. 1949	470.985	98.553	14.789	64.593	1.009.824
28 Sept. 1949	470.985	97.047	14.776	64.158	1.018.933

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.718	101.304
14 Sept. 1949	24.855	901.578	—	741.003	27.518
21 Sept. 1949	26.869	897.892	—	751.067	28.510
28 Sept. 1949	24.999	893.897	—	761.095	28.068

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979.

Muntbiljettencirculatie per 21 Sept. 1949 f 891.393.423,25.

Muntbiljettencirculatie per 28 September 1949 f 891.824.419,75

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen guldens)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Totaal '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	— 380,1
Totaal '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	— 40,7
Totaal '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	— 113,9
Jan. 1949	24,4	38,7	63,1	24,0	29,6	53,6	+ 9,5
Febr. 1949	24,3	33,8	58,1	23,1	26,1	49,2	+ 8,9
Mrt 1949	24,4	34,4	58,8	23,2	31,8	55,0	+ 1,2
Apr. 1949	19,3	27,0	46,3	25,9	29,6	55,5	— 9,2
Mei 1949	23,0	35,4	58,4	27,5	32,2	59,7	+ 1,3
Juni 1949	22,9	33,4	56,3	28,5	32,2	60,7	— 4,4
Juli 1949	25,3	31,9 ²⁾	57,2 ²⁾	28,4	29,4 ²⁾	57,8 ²⁾	— 0,6 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“²⁾ Voorlopige gegevens.INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ²⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101	100	101
Mei 1945	116	190	126
Aug. 1948	175,2	258	186,8
Sept. 1948	175,2	258	186,8
Oct. 1948	175,2	258	186,8
Nov. 1948	179,9	265,5	191,9
Dec. 1948	181,7	265,5	193,4
Jan. 1949	181,8	265,5	193,5
Febr. 1949	181,8	265,5	193,5
Mrt 1949	181,8 ²⁾	265,5	193,5 ²⁾
Apr. 1949	181,6 ²⁾	265,5	193,3 ²⁾
Mei 1949	181,9	275 ²⁾	195,0
Juni 1949	181,9	275	195,0
Juli 1949	181,8 ²⁾	275	194,9 ²⁾
Aug. 1949	182,1 ²⁾	275	195,1 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.²⁾ Akkerbouw en veehouderij.²⁾ Voorlopige gegevens.²⁾ Daling uitsluitend een gevolg van een lichte schommeling in de toeslag van méér-productie der steenkoolmijnen.²⁾ Loonsverhoging ingaande 1 Mei 1949 als compensatie voor premieverhaal landbouw-pensioenfondsen.WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders ²⁾
30 Juni 1945	112.622	120.800 ²⁾	18.300 ²⁾
29 Juni 1946	45.953	3.382	30.693
31 Aug. 1948	24.785	360	4.247
30 Sept. 1948	25.898	282	2.922
31 Oct. 1948	28.770	349	5.928
30 Nov. 1948	32.702	330	14.896
31 Dec. 1948	44.784	1.461	25.119
31 Jan. 1949	53.895	1.146	29.755
28 Febr. 1949	50.052	970	30.968
31 Maart 1949	39.025	791	27.520
30 April 1949	36.909	903	23.571
31 Mei 1949	35.111	1.247	19.973
30 Juni 1949	31.800 ²⁾	700 ²⁾	16.900 ²⁾
30 Juli 1949	33.200 ²⁾	600 ²⁾	12.600 ²⁾
31 Aug. 1949	37.400 ²⁾	700 ²⁾	12.600 ²⁾

¹⁾ Bronnen: „Maandschrift van het C.B.S.“ en „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; gegevens van de arbeidsbureaux.²⁾ Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvangen, benevens van een aantal personen, die in het „vrije bedrijf“ werk vonden, zoner dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.²⁾ Schattingen.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE

v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek

HILVERSUM



Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van

Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

C. MASTENBROEK

Ben. Molendijk 14 - Goudswaard

- **BEDRIJFSADMINISTRATIE**
- **BOEKHOUDINGEN**
- **BELASTINGZAKEN**

Vacatures

American Holding Company wants for its Dutch enterprise

Treasurer-Controller (Dutch nationality)

thorough knowledge international monetary regulations essential. After proven ability, excellent future. Age not under 30.

Letters with photograph under No. ESB 1533, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

GEMEENTE AMERSFOORT

Burgemeester en wethouders van Amersfoort roepen sollicitanten op voor de betrekking van

CHEF

der afd. personeelszaken en pensioenen ter secretarie van Amersfoort.

Aanstelling geschiedt in de rang van hoofdcommies 1e klas (salarisgrenzen f 5.400,— tot f 6.480,—) Behalve de normale aan een afdelingschef te stellen eisen, wordt van betrokkene verlangd, dat hij door studie en zo mogelijk ervaring op de hoogte is van:
de moderne bedrijfseconomie;
de sociale taak van de overheid als werkgever;
het ambtenarenrecht en de pensioenwetgeving.

Gegadigden moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Sollicitaties; vergezeld van uitvoerige inlichtingen, vóór 26 October 1949 in te zenden aan de burgemeester en wethouders van Amersfoort.

Beschikbare krachten

Commercieel aangelegd Ec. Drs

28 jaar, verantwoordelijke functie bij handelsonderneming bekleed hebbende, zoekt werkkring. Belangstellenden worden verzocht te schrijven onder no. ESB 1536, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH CANDIDAAT

in het bezit van praktijkdiploma boekhouden, zoekt werkkring waarin hem gelegenheid wordt geboden zijn studie voort te zetten. Br. onder no. ESB 1535, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Groothandel

DEZE WEEK:

Nederland op weg naar vrijere handel

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.

Plaats voor export een aanbieding in de rubriek TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar; voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.